

Grønn frisør

En sunn og trygg arbeidsplass

• omtanke • solidaritet • samhold

HÅNDBOK

FAGFORBUNDET

Seksjon samferdsel og teknisk

Grønn Frisør

Veiviser for en bedre kjemihverdag

Med bidrag av Heidi Sjøsted, Ph.D i hårfarger,
og Johan Galster fra
Grøn Salon Skandinavien

Bokas førsteutgave ble tilrettelagt for norske forhold og oversatt av Mette K. Haugen, rådgiver i Fagforbundet.
Illustrasjoner: Vibeke Tjæreberget, Bison Design • Opplag: 5 000 • Trykk: Nr1 Trykk Grefslie AS.

2. utgave: Revidert av Fagforbundet Frisørenes Fagforening ved Vivian Jacobsen og Katja Kålheim.
Fotografier: Monica Reistad.

Forord til 1. utgave

Hvorfor skal frisører belaste helsen for å utføre yrket sitt? Frisørenes yrkeskarriere er kort. Frisørene utsettes for helseskadelige stoffer som fører til at mange må slutte i yrket. Fagforbundet og Frisørenes Fagforening jobber på nasjonalt, nordisk og europeisk plan for å redusere helsebelastningene frisørene utsettes for.

Vi håper at denne boka gir en oversikt over hvordan du kan beskytte deg mot helseskadelige stoffer, for eksempel ved bytte av hårprodukter og gjennom riktig bruk av vernetiltak som hansker og punktavsug.

Fagforbundet og Frisørenes Fagforening håper dere vil bruke muligheten til å bidra til en utvikling som er til fordel for frisørene og kundene.

Ingunn Reistad Jacobsen, leder Frisørenes Fagforening

Janne Ottesen Fraas, nestleder Frisørenes Fagforening

Stein Guldbrandsen, seksjonsleder i Seksjon Samferdsel og teknisk og medlem av Arbeidsutvalget i Fagforbundet

Forord til 2. utgave

Prosjektet Grønn Frisør har gjennomgått endringer siden oppstarten i 2008. Fra og med 2016 er det Fagforbundet Frisørenes Fagforening som har hovedansvaret. Prosjektet endrer profil fra å være en godkjenningsordning til å bli et informasjons- og holdningssskapende prosjekt. Fra 2016 fortsetter vi med andre ord med å jobbe for tryggere skjønnhet, men i en noe endret form. 2. opplag vil inneholde oppdatert kunnskap om hvordan du kan bidra til en tryggere hverdag både på og utenfor arbeidsplassen. Det vil også være større fokus på kosmetikk og lovgivning.

Ingunn Reistad Jacobsen, leder Fagforbundet Frisørenes Fagforening

Vivian Jacobsen, HMS-ansvarlig, Fagforbundet Frisørenes Fagforening

KOMMENTAR FRA FØRSTE UTGAVE:

Frisører er ofte plaget av hud- og luftveissykdommer

Eksem og allergi er hovedårsaken til at mange frisører må forlate yrket før de selv ønsker. I Norge, Norden og resten av Europa arbeides det intensivt for å forebygge slike skader. Nordisk frisørunion (NFU), som består av de organiserte frisørene i Norden, har i mange år hatt arbeidsmiljø og allergi på dagsordenen. Denne boka er et resultat av dette nordiske samarbeidet.

Boka er skrevet av noen av de fremste ekspertene innen frisørprodukter og frisørsykdommer; kjemiingeniør Johan Galster fra Grøn Salon, og Heidi Sjøsted som har Ph.D. i hårfarger og er grunnlegger av Videncenter for frisører og kosmetikere.

Hensikten med boka er å beskrive produktene det jobbes med i frisørbransjen og hvilke miljø- og helseskader de kan forårsake, samt opplyse om hvordan du best kan beskytte deg mot skadevirkninger.

Det handler ikke spesielt om grønt arbeidsmiljø, men mer om hvordan du skal bruke produktene, og hvorfor produkter med skadevirkninger bør unngås. Kunnskap gjør at du kan velge bedre alternativer og samtidig beskytte deg selv.

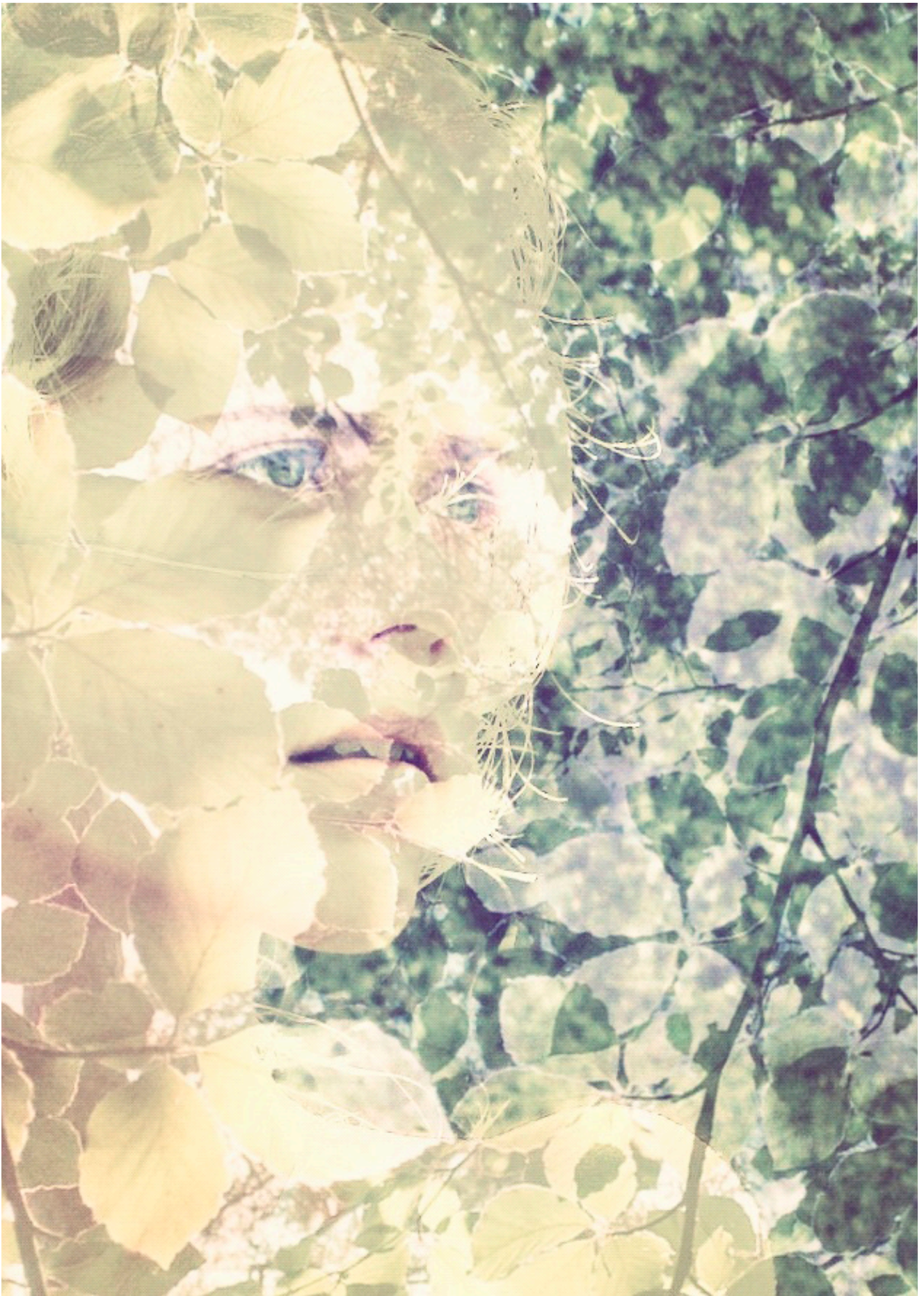
I Europa øker oppmerksomheten rundt salonger som jobber for et bedre indre og ytre miljø. Disse er det verdt å støtte og utvikle videre. Innsatsen i de nordiske landene knytter seg til arbeidet for et bedre arbeidsmiljø for bransjen i hele Europa .

*Kollegial hilsen Poul Monggaard, tidligere direktør
for Dansk frisør og kosmetikerforbund,
Nordisk frisørunion og UNI Hair & Beauty.*

Innhold

Forord	3
Frisører er ofte plaget av hud- og luftveissykdommer	4
Grønn frisør i Norge	7
Hva er annerledes med Grønn frisør?	8
Å velge en fremtid	8
Helse, sykdom og forebygging	9
Hudens funksjon	9
Eksem	10
Elveblest	12
Etsningsskader fra blekemidler	12
Kunder med kontaktallergi	14
Andre sykdommer	
Bivirkningsregister	15
Yrkesskade	16
Hva er kosmetikk?	18
Bruk av kosmetikk	19
Lovgivning og markedsføring	22
Markedsføring	24
Råd til vurdering av kosmetikk	27
Miljøbelastning	29
Kjemikalier i produktene	29
Giftvirkning i miljøet	30
Kjemi	35
Navngiving	35
Skadelige stoffer i kosmetikkbransjen	36
De grønne alternativene	38
Miljømerkede produkter	38
Økologisk – hva betyr det?	39
Positiv- og Negativlisten	39
Sentrale lovbestemmelser	41
Ordliste	47
Nyttige nettsider	52

Grønn frisør

av Ingunn Reistad Jacobsen, Vivian Jacobsen og Katja Kålheim

Fagforbundet Frisørenes fagforening vil ha en allergifri og mer miljøvennlig arbeidshverdag for frisører. Vi ønsker å rette oppmerksomheten mot alternativer og hvordan man kan begrense og redusere skadevirkninger både i indre og ytre miljø. Frisører skal være bevisste i sitt arbeid, vite hvilke skader enkelte produkter kan forårsake, og gi råd og informasjon til kundene sine om behandlingene.

Vi vil bidra til at færre frisører blir syke av jobben sin. Grønn frisør skal bidra til økt kunnskap og forebyggende arbeid, slik at frisøryrket blir et tryggere yrke. Dette vil få ringvirkninger for kundene i form av tryggere skjønnhet.

Gode bidragsytere for kosmetisk sikkerhet er blant annet Statens arbeidsmiljøinstitutt (Stami), Forbrukerrådet, Arbeidstilsynet, Mattilsynet, Norges astma- og allergiforbund (NAAF), Naturvernforbundet, Vidensenter for Frisører og kosmetiskere (Danmark) og Grøn Salon Skandinaviens. I denne boken vil du finne bidrag fra flere Fagforbundet Frisørenes fagforening har samarbeidet med i ulike former.

Vi har som formål å bidra til:

- Økt kunnskap om faget og produktene vi håndterer
- Et godt grunnlag for informerte valg i hverdagen
- Forebygge allergi
- Et bredere og mindre belastende tilbud til kundene

Alle arbeidsgivere er pålagt å gjøre en risikovurdering av arbeidsplassen for å minske helseplager og sykefravær. Grønn Frisør kan også bidra til dette arbeidet.

På tross av tydelig lovgivning, har frisører store arbeidsmiljøutfordringer. Skadelige kjemikalier fører til helseplager, men det er vanskelig å bevise og dokumentere, blant annet fordi kosmetikkforordningen ikke er streng nok.

Kosmetiske produkter er fritatt for kravet til ordinære datablad, og frisører møter derfor på problemer som industriarbeiderne slipper. Når leverandørene er fritatt fra kravet om datablad til produktene, får verneombudet heller ikke et stoffkartotek å lete i. Det gjør det også bortimot umulig for arbeidsgivere å utforme informasjonsblad om innholdet i enkeltproduktene, slik de er pålagt å gjøre gjennom databladforskriften fra Arbeidstilsynet.

Gode tekniske løsninger kan være til hjelp i frisørsalonger, men første bud er likevel å bytte ut skadelige kjemikalier med mindre skadelige (Arbeidsmiljøloven § 4-5(2)).

Skjønnhetsbransjen er i en særlig posisjon som det ikke blir reflektert tilstrekkelig over i loverket. Dere vil gjennom denne boka se at det jobbes med utfordringene på flere plan, samtidig som vi har gode verktøy vi kan bruke.

Hva er annerledes med Grønn Frisør?

Grønn frisør gir ingen definisjon på grønne produkter, heller ikke bestemte krav til produkter eller salong. Grønn frisør bidrar med kunnskap om hvordan den enkelte kan vurdere kosmetikken som brukes, og beskriver hva man kan ha fokus på i en salong som setter frisøryrkets kjemiske belastning i sentrum. Det er også fokus på å redusere allsidig miljøbelastning.

For lettere å få oversikt over kjemikaliebelastningen, finnes det flere ordninger man kan se på. Vi vil gi deg en gjennomgang av ulike merkeordninger som kan være gode hjelpere.

All bruk av kosmetikk skal bygge på kosmetikklovgivningen, for å sikre både frisør og kunde. Vi må huske at alle stoffer kan gi allergiske reaksjoner, men at med riktige valg kan risikoen reduseres. Det er også kjent at enkelte stoffer belaster mer enn andre. Vi skal derfor hele tiden strebe etter å bruke de minst belastende produktene og ingrediensene ut i fra dagens kunnskap.

Å velge en fremtid

Å være en bevisst yrkesutøver innebærer at du velger produkter og teknikker som ikke ødelegger helsa. Og når alt kommer til alt er helsa mest verdt. Dette kan innebære at du må tenkte nytt og utfordre noen av de fastgrodde tankemønstrene som kanskje finnes i faget. Du som yrkesutøver foretar valg som avgjør om din måte å utføre arbeidet på er innenfor de rammene lovverket og dine ønsker fastsetter.

Vi ønsker at Grønn Frisør skal være et verktøy for hverdagen din. Et metodevalg som bidrar til økt fokus på Helse, Miljø og Sikkerhet.

Helse, sykdom og forebygging

Av Heidi Søsted

Hudens funksjon

Frisører kommer i kontakt med kjemiske stoffer som kan være skadelige. Når frisører farger hår uten å bruke hansker kan hårfargestoffene måles i frisørens urin etter bare en ukes arbeid. Dette skjer fordi stoffene trenger gjennom huden og inn i blodbanen. Her blir de raskt transportert gjennom lever og nyre og skilles ut i urinen.

Når huden er hel beskytter den best mot de kjemiske stoffene i frisørprodukter. Blir huden ofte utsatt for vann og såpe forsvinner fettstoffene fra huden og tørker ut. Er huden først svekket vil flere stoffer lettere trenge gjennom huden. Det kan være starten på en ond sirkel med varige hudskader.

Allergisk kontakteksem

Allergiske reaksjoner skyldes at kroppen reagerer på et stoff, et allergen, som normalt ikke finnes i kroppen. Ikke alle utvikler kontaktallergi, men rundt 15 prosent av både voksne og barn får dette.

Kroppen reagerer som regel ikke mot allergenet første gang den utsettes for det. Reaksjonen kommer derfor ofte ikke før kroppen blir utsatt for allergenet flere ganger.

Både syntetiske og naturlige stoffer kan framkalle allergisk eksem. Det vil si at en krem som utelukkende inneholder duftstoffer fra naturen likevel kan framkalle eksem.

Du kan få håndeksem ved langvarig vått arbeid og når huden ofte blir utsatt for såpe og sjampo. Huden blir tørr og sprekker. Du får eksem av vann og såpe når huden ikke klarer å reparere seg selv før den belastes av det samme igjen. Ødelagt hud gir økt risiko for livslang allergi mot for eksempel parfyme, konserveringsmidler, hårfarge og blekemidler.

Du kan ikke ved det blotte øye se om en håndeksem er allergisk eller ikke-allergisk. For å skille mellom disse må du testes av lege.

Dersom kundene dine opplever reaksjoner fra produktene du bruker, bør de rapportere dette til Folkehelseinstituttets bivirkningsregister (www.fhi.no). Skjemaet krever innlogging på Altinn.

Arbeidsmiljøloven § 4-5, Særlig om kjemisk og biologisk helsefare, sier at ved håndtering av kjemikalier skal arbeidsmiljøet være tilrettelagt slik at arbeidstaker er sikret mot ulykker, helseskader og særlig ubehag. Kjemikalier som kan innebære helsefare, skal ikke brukes dersom de kan erstattes med andre kjemikalier, eller en annen prosess som er mindre skadelig for arbeidstakeren.

Eksem

En tredjedel av alle henvendelser til hudlege skyldes eksem og utgjør også størsteparten av jobbrelaterte hudlidelser. Hånden er den kroppsdelen som hyppigst er utsatt for kontakteksem. Håndledd og underarmer er også utsatt.

Eksem karakteriseres ved rødme, flassing, små blemmer samt hoven hud (ødem) og utvikler seg i hudens øverste lag. Eksem kan oppstå raskt fra en dag til en annen, eller langsomt gjennom flere måneder.

Frisører utvikler ofte eksem på grunn av jobben, og problemet starter av og til allerede under læretida. For noen betyr dette at de må avbryte utdanningen sin før de får tatt svennebrev.

Når du håndterer frisørprodukter er det en risiko for at du kan utvikle allergi som kan vare livet ut. Hvis du utvikler allergi mot et kjemisk stoff, vil eksem oppstå når du kommer i kontakt med stoffet. Noen opplever at eksemen blir bedre når de i en periode ikke er i kontakt med frisørprodukter eller annen kosmetikk som inneholder stoffet. Men selv om du har ferie eller permisjon fra jobben som frisør kan likevel eksemet holdes ved like ved å bruke parfymerte produkter (gjelder også eteriske oljer) eller å farge håret selv.

Hvordan forebygge eksem

Allergi kan være uforutsigbart siden du plutselig kan utvikle allergi mot et stoff du har håndtert i årevis. Allergi respekterer ikke utdanning, ny jobb eller liknende. Som frisør er det derfor smart å beskytte hendene dine. Boksen nedenfor gir oversikt over fem stoffer som du lett utvikler allergi mot, og som har tilknytning til frisørfaget.

Frisører blir oftest allergisk mot:

1. p-Phenylendiamine (PPD) og toluene-2,5-diamine (PTD). Brukes i hårfarger, bryn- og vippefarger og sorte semipermanente tatoveringer, såkalt sort henna-tatovering.

2. Nikkel. Noen sakser, heklenåler, mobiltelefoner, øreringer og hårnåler inneholder nikkel. Nikkelallergi er den mest vanlige kontaktallergien. Du kan sjekke om redskapene du håndterer frigir nikkel ved hjelp av en enkel nikkeltest som kan kjøpes på apoteket. Du bør i så stor grad som mulig unngå redskaper som inneholder nikkel, alternativt bør du anvende hansker. En undersøkelse av 200 danske frisørsakser viste at kun én av dem inneholdt nikkel, men til gjengjeld fant man nikkel i 7 av 13 hekle-
nåler som man benytter ved striping.

3. Persulfater (blekemiddel). Persulfater kan gi astma og rennende nese på grunn av allergi. Persulfater finnes i nesten alle blekemidler. Natrium persulfat, ammonium persulfat og kalium persulfat kan alle fremkalle reaksjoner.

4. Parfyme er det de fleste er allergiske mot. Det brukes mange steder, for eksempel i sjampo, balsam, stylingprodukter, hårfarge og kremer. Hvis det ikke står annet på produktet, kan man regne med at det er parfyme i kosmetikk.

5. Glyceryl monothioglycolat. Finnes i permanentvæske

Hvis du oppdager eksem eller andre hudforandringer på hender, armer eller andre områder av kroppen, må du kontakte legen din!

Som frisør bruker du hver dag kosmetiske produkter på kundene dine. Allergener sprer seg dermed lett via hendene dine til kammer/børster, trillebord, vannkraner og dørhåndtak.

For å hindre dette skal hårfarger blandes under punktavsug i et separat blandeskap. Dette er lovpålagt. Bruk hansker!

Når du skyller ut hårfarge fra håret er det også viktig å bruke hansker. Selv om nyfarget hår er skylt godt, vil det inneholde en del overskuddsfarge. Du kan også begrense mengden av fargestoff på fingrene ved å klippe håret før du farger det. Ved avsluttende styling utsetter du også huden din for allergifremkallende frisørkjemikalier hvis du ikke bruker hansker.

Hudkrem

Bruk en fet uparfymert krem gjennom hele arbeidsdagen og alltid før du går hjem. Fete kremer, eller andre hudpleiemidler, kan hjelpe til med å reparere og bygge opp huden din, hvis den er tørr, klør eller har sprukket.

Du kan bruke kremer med forskjellig fettinnhold, avhengig av hudens tilstand. Videncenter for frisører og kosmetikere i København anbefaler kremer med et høyt fettinnhold. Rådfør deg med lege eller apotek om hvilken krem som passer best for deg.

Videncenter for frisører og kosmetikere

Organisasjonen Videncenter for frisører og kosmetikere ble grunnlagt i 2006 og er et forsknings- og opplysningscenter dannet for å hjelpe frisører med helsespørsmål.

Som fagforeningsmedlem kan du også kontakte Frisørenes Fagforening eller Fagforbundet for å få råd og veiledning angående arbeidsrelaterte sykdommer.

Gode råd

- Bruk hansker ved hårvask, farging, styling av farget hår, bleking og permanent.
- Bruk hansker så lenge det er nødvendig.
- Hansker skal være rene, nye og tørre.
- Bruk bomullshansker under beskyttelseshanskene.
- Klipp før du farger hår.
- Bland farge i separate blandeskap med punktavsug.
- Bland aldri farger, og vask aldri pensler og fargeskåler i områder hvor dere spiser.
- Bruk hansker når du vasker fargeskåler og pensler, samt når permanentspoler ordnes og legges på plass.
- Bruk en fet, uparfymert krem på hele hånda.
- Bruk aldri engangshansker mer enn én gang.
- Les retningslinjene for arbeidsmiljø på din arbeidsplass.
- Ikke bruk ringer når du jobber.
- Bruk hansker når hendene blir våte, også i fritiden.
- Bruk varme hansker eller votter når du er ute i de kaldeste månedene.

Elveblest

Elveblest (urticaria) kan minne om kontaktallergi, men kroppen reagerer øyeblikkelig ved en elveblestreaksjon. Elveblest kan skyldes stoffer du puster inn. Reaksjonen vises som store røde flekker som klør. Utseendet er karakteristisk og likner skaden du får av brennesle. Reaksjonen kan komme i løpet av noen minutter etter at du har blitt utsatt for allergenet. Noen ganger kommer reaksjonen i løpet av sekunder. I sjeldne tilfeller er det livstruende. Blekemidler med persulfater er kjent for å kunne føre til elveblest.

Etsningsskader fra blekemidler

Blekemidler inneholder persulfater og hydrogenperoksid. Blekemidler kan gi etsningsskader i huden og drepe hudvev. Det kan igjen føre til varig hårtap. Blekemiddelet etser rett og slett av hår og hud og etterlater et åpent sår. I et dansk tilfelle måtte de transplantere hud til et 9 cm² stort område. Reaksjonene oppstår ofte på issen, men kan også forekomme høyt oppe i nakken. For å unngå etsningsskader må frisører følge blandingsforhold og håndteringsanvisninger veldig nøye.

Noen frisører får mindre luftveisproblemer ved å bleke med kaliumpersulfat (potassium persulfate) i stedet for ammoniumpersulfat.

Kunder med kontaktallergi

Som frisør er det viktig å huske at enkelte kunder kan få allergiske reaksjoner av produktene du bruker i salongen. Det er som oftest på grunn av hårfarge, konserveringsmiddel, nikkel eller parfyme.

Hvis kunden har et allergikort fra legen med ingredienser hun/han ikke tåler, må du gå igjennom alle produkter du vil bruke, og eventuelt erstatte dem med andre produkter. En kunde med hårfargeallergi vil ikke tåle å farge hår, bryn eller vipper. En parfymeallergiker vil kun tåle et fåtall av produktene i salongen, siden parfymestoffer finnes i de fleste produkter.

For konserveringsmidler er det mulig å finne produkter uten det aktuelle konserveringsmiddelet. Hvis en nikkell allergiker skal få satt opp håret, vil det være vesentlig å teste om hårnålene inneholder nikkel. Nikkeltest kan bestilles på apotek.

Test av hårfarge

Det hender at hårfargeprodusenter anbefaler at det utføres en test på kundens hud før håret farges. En slik test skal ikke gjøres fordi:

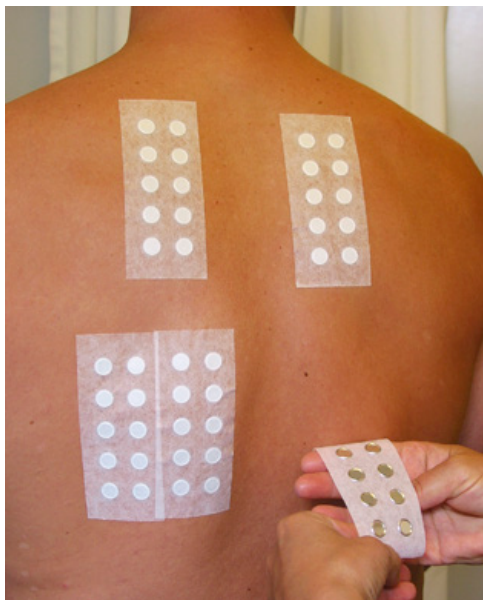
1. I følge gjeldende lovverk skal ikke tradisjonell hårfarge påføres hud.
2. Det er en risiko for at kunden får en allergiske reaksjon som kunne vært unngått.
3. Frisører er ikke utdannet til å vurdere eksemreaksjoner. Det skal kun gjøres av leger eller spesialutdannede sykepleiere.

Hvis en kunde forteller at hun/han tidligere har hatt en uønsket reaksjon av hårfarge, bør ikke kunden farges, med mindre en lege bekrefter at det er trygt.

Allergitest hos legen

Leger kan teste hvilke stoffer du er allergisk mot. Testen utføres ved at legen fester de mistenkte allergenene på pasientens rygg.

Reaksjonene kommer som regel i løpet av 24–72 timer, men kan komme helt opp til syv døgn etter testing. Ved en reaksjon noteres de kjemiske stoffene pasienten ikke tåler på et allergikort. Vi anbefaler å lese alle ingredienslister godt for å sikre at produktene ikke inneholder det du eller kunden er allergisk mot.

Prikktest for allergi hos lege eller bedriftshelsetjeneste

Mange frisører opplever pusteproblemer og rennende nese på grunn av persulfater i blekemidlene de bruker. Du kan sjekke om du er allergisk ved at legen prikker stoffet inn i armen. Er du allergisk vil det begynne å klø. Reaksjonen kan minne om høysnue.

Valg av hansker

Videncenter for frisører og kosmetikere anbefaler nitrilhansker som er testet på frisørprodukter. De gir best beskyttelse mot frisørkjemikalier.

Bruker du en tynn bomullshanske under engangshansken, holder huden lettere på sin normale fuktighet. Den hjelper i tillegg til å unngå friksjon fra beskyttelseshansken. Bomullshansker må skiftes når de blir våte, hvis ikke bidrar de til at kjemikalier trekker inn i huden.

Latekshansker kan i seg selv fremkalle lateksallergi, derfor anbefaler Videntcenter for frisører og kosmetikere ikke latekshansker med mindre de er siste utvei. Vinylhansker består av PVC (polyvinylklorid) som er skadelig for miljøet, og de holder heller ikke hårfargestoffene unna huden like lenge som nitrilhansker gjør.

- Bruk alltid puddefrie nitrilhansker. Husk at engangshansker er til engangsbruk.
- Klipp før du farger

Andre sykdommer

Hoste, pustebesvær, neseblod

Frisører kan få astmalignende symptomer når de jobber med blekemidler som inneholder persulfater. Mange opplever dette som hoste, press i brystet og pustebesvær. Noen frisører opplever at de ikke kan være i salongen uten å bli dårlige.

Effektive frisørblekemidler inneholder persulfater. De vanligste navnene er ammoniumpersulfat, kaliumpersulfat eller natriumpersulfat. De blekemidlene som ikke inneholder persulfater inneholder hydrogenperoksid. Det bleker ikke like effektivt.

Det er viktig at blekemiddelet ikke støves opp i nese og munn når det blandes. Punktavsug/ blandeskap må alltid brukes når du blander. Blekemiddel i granulert form er bedre enn pulver fordi de støver mindre.

Parfyme kan irritere luftveiene og kan forverre en eksisterende astma. Det som kalles naturlig parfyme inneholder eteriske oljer og kan gi samme symptomer som syntetiske parfymer. I noen tilfeller har det blitt påvist astma som følge av arbeid med hårfarger.

Kreft

Frisører har en økt risiko for blærekreft sammenlignet med andre yrker. Man vet ikke hva som er direkte årsak til dette, men den mistenkte synderen er det kjemiske arbeidsmiljøet. En undersøkelse fra Kreftens bekjempelse i Danmark har vist at frisører har 30-60 prosent økt risiko for blærekreft sammenlignet med andre fagfolk.

Når forskere samlet alle resultatene fra nyere undersøkelser om brystkreft i Danmark, fant de ut at frisører i gjennomsnitt har 14 prosent større risiko for å få brystkreft sammenlignet med personer i andre yrker. Risikøkningen er likevel ikke stor nok til at det kan kobles direkte til arbeidet som frisør. Det er derfor vanskelig for frisører å få arbeidsskadeerstatning ved brystkrefttilfeller.

En undersøkelse fra Kreftens bekjempelse i Danmark har derimot vist at kvinner som har jobbet som frisør i minst ti år har 70 prosent økt risiko for brystkreft sammenlignet med andre yrker. Løsemidler er en mulig årsak til den økte risikoen blant frisører.

Fertilitet, graviditet og misdannede barn

Frisører blir eksponert for et stort antall kjemikalier. Noen av disse mistenkes å påvirke kvinners fertilitet. Frisører utsettes for disse stoffene i lave konsentrasjoner. Til gjengjeld utsettes de for en blanding av forskjellige kjemikalier over tid. Forskerne er ikke enige om frisører faktisk har nedsatt fertilitet sammenlignet med andre faggrupper, så ytterligere undersøkelser må til for å avklare dette.

Bivirkningsregisteret

Bivirkningsregisteret ble opprettet i 2008. Frisører kan bidra til bedre kunnskap om omfanget av bivirkninger. Yrkesutøvere skal ved mistanke om bivirkninger veilede kunden til å ta kontakt med helsepersonell som kan diagnostisere og som har meldeplikt til registeret. I tillegg kan frisøren oppfordre kunden til å melde fra om reaksjonene direkte til bivirkningsregisteret.

Dette kan enkelt gjøres ved [altinn.no](https://www.altinn.no):

<https://www.altinn.no/no/Skjema-og-tjenester/Etater/Mattilsynet/Innmelding-av-kosmetikkbivirkninger/>

Folkehelseinstituttet samler inn kunnskap om allergier og i hvilken grad befolkningen rammes av dette. De uttrykker bekymring for økning av allergier forårsaket av kosmetikk og ønsker at flere melder inn for å minske mørketall:

«Bivirkningene ved bruk av kosmetiske produkter kan variere fra mild irritasjon til alvorlige symptomer. De kan oppstå etter første gangs bruk, eller etter flere års bruk av et produkt. Folkehelseinstituttet ønsker at alle former for bivirkninger skal meldes inn. Selv om symptomene forsvinner når man slutter å bruke produktet, ønsker vi at bivirkningen blir innrapportert. Jo flere som melder fra om bivirkninger de opplever, jo bedre oversikt får vi over hvilke produkter som kan gi problemer. Dette vil kunne hjelpe oss å gjøre produktene du kjøper tryggere»

Yrkesskade

Av Katja Kålheim

Hvis en ansatt frisør blir syk av jobben kan personen søke erstatning for lidelsen. Det er hovedsakelig to ordninger som skal sikre arbeidstakere økonomisk kompensasjon ved yrkesskader og yrkessykdommer; Folketrygdloven og Yrkesskadeforsikringsloven.

Arbeids- og velferdsetaten (NAV) avgjør krav om ytelser etter yrkesskadereglene i folketrygdloven, mens arbeidsgivers forsikringsselskap avgjør krav om erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven. NAV og forsikringsselskapene er ikke bundet av hverandres avgjørelser, men er klart påvirket av hverandre.

Ved godkjent yrkesskade eller yrkessykdom kan det gis ytelser på lempeligere vilkår og/eller høyere ytelser enn ellers i folketrygden. I tillegg kan det gis en særskilt menerstatning ved invaliditet. Økonomisk tap som ikke dekkes etter folketrygdlovens regler, kan kreves erstattet av arbeidsgivers forsikringsselskap under yrkesskadeforsikringen.

Arbeidsgiver plikter å melde yrkesskader og yrkessykdommer etter folketrygdloven til NAV. Arbeidstaker kan imidlertid også selv melde fra. Arbeidstaker må da selv kontakte arbeidsgivers forsikringsselskap for å sette fram krav om erstatning etter yrkesskadeforsikringsloven.

Vanlige frisørsykdommer som astma og eksem står på listen over sykdommer som kan godkjennes som yrkessykdommer. Også nesekatarr (rhinitt) og øyekatarr (konjunktivitt) forårsaket av kjemisk påvirkning fra arbeidsmiljøet kan godkjennes. Muskel- og skjelettlidelser er ikke satt opp på dagens liste.

Arbeidsrettede tiltak som følge av nedsatt arbeidsevne

Arbeidsavklaringspenger skal sikre deg inntekt i en overgangsperiode hvor du på grunn av sykdom eller skade har behov for arbeidsrettede tiltak, medisinsk behandling eller annen oppfølging fra NAV for å komme i arbeid. Les mer på www.nav.no. At du ikke kan utføre ditt yrke lenger, betyr ikke at du automatisk skal innvilges tiltak som skal bidra til at din posisjon i arbeidsmarkedet bevares. Det kreves en vurdering rundt dette hvor det er flere hensyn som skal tas. I slike tilfeller er det NAV som veileder deg videre,

Hva er en yrkesskade?

Med yrkesskade menes personskade, sykdom eller dødsfall som er en følge av arbeidsulykke. En sykdom kan også godkjennes som yrkessykdom, hvis den er en følge av skadelig påvirkning fra arbeidsmiljøet og er en av de sykdommer som er nevnt i forskrift om yrkessykdommer.

Det er et vilkår at arbeidsulykken har skjedd eller den skadelige påvirkning har funnet sted mens du er yrkesskadedekket. Dette betyr at du må tilhøre en av de persongruppene som er nevnt i folketrygdloven §§13-6 til 13-13. De fleste arbeidstakergruppene er yrkesskadedekket gjennom sitt arbeidsforhold (obligatorisk yrkesskadedekket). Selvstendig næringsdrivende, for eksempel de som leier stol, og frilansere må imidlertid tegne frivillig trygd for å få rett til yrkesskadedekning. (NAV)

Legers meldeplikt

Arbeidstilsynet er avhengig av informasjon fra leger for å jobbe målrettet med forebyggende arbeid. Sykdommer og helseplager som astma, senebetennelse, eksem, og psykisk uro skal rapporteres.

Alle med jobbrelevante sykdommer bør gi legen sin beskjed om å melde dette til Arbeidstilsynet.

Yrkesmedisinsk vurdering

Yrkesmedisinsk vurdering foretas på sykehuset av spesialister på fagområdet. Ved mistanke om yrkessykdom skal du få henvisning til nærmeste sykehus hvor denne ressursen finnes. Det er primært fastlegen som skal henvise deg videre.

Hva er kosmetikk?

Av Katja Kålheim

I stor grad inneholder frisørenes kjemiske verktøykasse kosmetikk. Det er likevel noen unntak og du bør derfor være klar over hva som er kosmetikk og hva slags funksjoner kosmetikk kan ha. I tillegg må du se på hvilke stoffer du håndterer i hverdagen som kan virke som kosmetikk, men som i realiteten ikke er det. I kosmetikklovgivningen defineres det klart hva kosmetikk er og hvilke funksjoner den kan ha:

«Artikkel 2 Definisjoner

1. I denne forordning menes med:
 - a) «kosmetisk produkt» ethvert stoff eller enhver stoffblanding som er bestemt til å brukes på menneskekroppens overflate (hud, hodehår og annen hårvekst, negler, lepper og ytre kjønnsorganer) eller på tennene og munnhulens slimhinner for utelukkende eller hovedsakelig å rengjøre eller parfymere dem, endre deres utseende, beskytte dem, holde dem i god stand eller påvirke kroppslukter,
 - b) «stoff» et kjemisk grunnstoff og dets forbindelser, i naturlig tilstand eller framkommet ved en framstillingsprosess, herunder ethvert tilsetningsstoff som er nødvendig for å bevare stoffets stabilitet, samt enhver urenheter som følger av prosessen som benyttes, men med unntak av ethvert løsemiddel som kan utskilles uten å påvirke stoffets stabilitet eller endre dets sammensetning,
 - c) «stoffblanding» en blanding eller løsning som består av to eller flere stoffer»

Her er det viktig å legge merke til hvilke faktiske virkninger kosmetikk kan ha. Om kosmetikk har andre virkninger, er det ikke å anse som kosmetikk, men skal reguleres av andre lovverk en kosmetikklovgivningen. Det er da heller ikke lov å markedsføre det som kosmetikk i slike tilfeller. Videre kan vi lese i forskriften:

- «7) Vurderingen av hvorvidt et produkt er et kosmetisk produkt, må gjøres fra gang til gang, idet det tas hensyn til alle produktets egenskaper. Kosmetiske produkter kan omfatte krem, emulsjon, lotion, gel og olje til huden, ansiktsmasker, fargede underlag (i flytende og fast form og pudder), ansiktspudder, badepudder, talkum, toalettsåpe, deodorantsåpe, parfyme, eau de toilette og eau de cologne, bademidler (salt, skumbad, olje, gel), hårfjerningsmidler, deodoranter og antitranspirasjonsmidler, hårfargingsmidler, permanent- og uttrekningsvæsker samt hårleggemidler, fønmidler, hårvaskemidler (lotion, tørrsjampo og sjampo), hårbehandlingsprodukter (lotion, krem, olje), frisermidler (lotion, hårlakk, briljantin), barbermidler (krem, skum, lotion), ansikts- og øyesminke og deres rensemidler, leppestift, leppepomade mv., tann- og munnpleiemidler, neglelakk og midler til pleie av negler, midler til utvortes intim pleie, solbeskyttelsesmidler, bruningsmidler, hudblekemidler og rynkemidler.»

Her kan en legge merke til at for eksempel lim som brukes til å legge løsvipper, kunstig neglemasse eller tatovering av bryn/lepper ikke er definert som kosmetikk, men kommer inn under andre bestemmelser om kjemikalier.

Som vi har sett er det klart definert hva slags funksjoner et kosmetisk produkt kan ha. Enkelte stoffer kan ha flere funksjoner samtidig. I hovedsak kan stoffer deles i tre grupper:

- Aktive virkestoffer som påvirker hud, hår, kroppshår eller negler
- Stoffer som påvirker produktenes tekniske funksjoner
- Stoffer som øker salg/markedsføringverdi

Det finnes c. 10 000 listede og tillatte stoffer. De tre hovedgruppene kan deles inn i 66 funksjoner som igjen kan ha overlappende funksjoner:

35 aktive funksjoner

22 tekniske funksjoner

9 funksjoner som varierer i forhold til om produktet får en aktiv eller teknisk funksjon

14 salgfunksjoner

Parfyme og aroma

For fullstendig liste over funksjonene se Cosing-registeret. (Se ordlista bakerst i boka)

Bruk av kosmetikk

All kosmetikk er beregnet til bruk på hud som ikke er skadet. Det vil si at det ikke skal være sår, betennelse eller annet som punkterer hudens overflate. I slike tilfeller har huden fått svekket sin beskyttende funksjon og kosmetikk skal ikke brukes.

Kosmetikk skal brukes slik det er beregnet for. Som eksempel på hvordan dette kan påvirke avgjørelser som foretas i salongen er den lovpålagte advarselsteksten som viser til at et produkt ikke er beregnet for personer under 16-år. Denne advarselsteksten finnes f.eks på permanente hårfarger og farger til vipper og bryn.

Frisører som tjenesteytere med bakgrunn i aktsomhetsplikten innrammet i Produktkontroll-loven har et særlig ansvar for å sikre trygge tjenester.

Yrkesutøvere skal foreta rimelige tiltak for å sikre at tjenesten er trygg og ikke kan medføre helserisiko. I dette ligger det et tydelig ansvar som fylles ved å bruke produktene kun slik som de er beregnet ifølge bruksanvisningen. De lovpålagte advarslene på produktene er satt der på grunn av helserisiko vurdert i analyser utført av EU's vitenskapelige komite, Scientific Committee on Consumer Safety (SCCS). Det er ingen grunn for frisørene til tvile på disse vurderingene.

Hårfargestoffer har sterkt sensibiliserende egenskaper. Helseskade kan forekomme for eksempel som sensibilisering og ved at man får en allergisk/irritativ reaksjon der og da. Sensibilisering oppdages normalt ikke før forbrukeren ved en senere anledning får en synlig reaksjon. Dette er det umulig for frisøren å oppdage, men helseskaden har likevel oppstått. Både alder og hudens motstandsdyktighet påvirker i hvor stor grad kroppen utsettes for risiko. Vi har få muligheter til å vite når sensibilisering eller en allergisk reaksjon oppstår. Senreaksjoner kan forekomme lenge etter at forbrukeren ble utsatt for de sensibiliserende produktene.

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) konkluderte og anbefalte allerede i 2009:

- Allergiske reaksjoner er å anse som en helseskade. Sensibilisering er en forutsetning for å utvikle allergiske reaksjoner, og det øker risikoen for å utvikle en slik reaksjon betydelig.
- Sensibilisering forårsaket av kosmetiske produkter må derfor betraktes som en helseskade.

Anbefalinger:

- For å oppnå en betydningsfull reduksjon av risikoen for å bli sensibilisert ved bruk av kosmetiske produkter, bør eksponering for ingredienser med et ekstremt eller sterkt sensibiliserende potensial unngås. Eksponering for moderat sensibiliserende stoffer bør reduseres.

Den gjennomsnittlige forbruker har sjelden kjennskap om hele bildet eller kunnskap om bakgrunnen for advarselstekstene. Avgjørelsen om å bruke produktene påvirkes også av annet enn faktakunnskap om helseskader, for eksempel press fra andre, ønske om å følge med i motebildet eller lysten til å prøve noe nytt. Den reelle risikoen er vanskelig å vurdere for de som ikke har fagkunnskap, og dermed må avgjørelsen ligge hos dem som utfører tjenesten. Den kan ikke overlates til andre.

Frisørene som fagutdannede tjenesteytere har et særlig ansvar for å informere om bivirkningene og dermed bidra til økt forståelse for helserisikoen ved bruk av kosmetikk som er kategorisert som sensibiliserende.

Derfor bruker tjenesteutøveren produktene kun til dem de er beregnet for: I tilfellet med hårfarger, kun personer over 16 år.

Frisøren kan likevel ivareta kundene ved å informere om alternative tjenester med produkter som ikke inneholder stoffer med disse bruksbegrensningene. Her vil dine valg og din kunnskap være avgjørende når du informerer hvilke tjenester som kan og ikke kan utføres på bakgrunn av bruksbegrensningene.

Legg merke til at flere stoffer kun er regulert til yrkesmessig bruk. Dette er gjort med bakgrunn i den risikoen som bruken av dem innebærer. Et eksempel på dette er bruksbegrensningene med permanent vippefarge (blant annet PPD, m-aminofenol, 2-metyl-5-hydroksyetylaminofenol, hydrogen peroxid) og vippepermanent (tioglykolsyre). Bruksbegrensningene er satt for at produktene fremdeles skal kunne godkjennes selv om det er helserisiko forbundet ved bruk. Det er derfor lagt til grunn at det kun er yrkesutøvere som håndterer stoffene og dermed varsler om, og håndterer eventuelle bivirkninger og risiko.

Produktene skal med andre ord ikke håndteres hjemme eller være tilgjengelige for vanlig forbruker.

Yrkesutøveren skal være i stand til å varsle om når produktet ikke skal brukes for å redusere risiko. I lovens forarbeid kommenteres følgende:

«Produkter beregnet på farging av øyevipper bør imidlertid bare tillates til yrkesmessig bruk for å unngå risiko forbundet med selvpåføring. Etiketten på disse produktene bør inneholde advarsler, slik at yrkesbrukere kan informere forbrukere om mulige skadevirkninger forbundet med farging av øyevipper og dermed redusere risikoen for hudsensibilisering.»

KOMMISJONSFORORDNING (EU) nr. 1197/2013

Bruksbegrensninger skal informeres av produktleverandør, og videre til forbruker av yrkesutøveren

Lovgivning og markedsføring

Av Johan Galster og Katja Kålheim

I Norge håndteres regelverket omkring kosmetikk av Kosmetikkforskriften (Forskrift om kosmetikk og kroppspfleieprodukter), som er en ordrett oversettelse av EU's lovgivning om kosmetikk, dvs. at de norske regler tilsvarer dem som gjelder i EU og en rekke andre land som anvender EU's regler for kosmetikk. Lovgivningen endres fortløpende, så her bør du være oppmerksom på det en hver tids gjeldende regelverk.

Kosmetikklovgivning i Norge

Produsenten eller dets norske representant er ansvarlig for at loven følges. Det enkelte produkt trenger likevel ikke å bli godkjent av myndighetene før det selges, men opplysninger om produktet og leverandører skal være tilgjengelig for forbruker. Sikkerhetsvurderingene utarbeidet av produsentene eller deres representanter skal være tilgjengelige for myndighetene. Produktet skal kun være i tråd med lovverket, men ikke kontrollert av dette av ekstern kontrollør.

Mattilsynet, som den håndhevende myndighet, kan foreta stikkprøvekontroller av kosmetiske produkter, men de gjennomgår ikke alle produkter på markedet. I praksis vil dette si at overholdelse av denne reguleringen blir overlatt til produsentene og deres representanter. Ved bekymringer rundt et produkt gjennomføres kontroller av Mattilsynet, men dette forekommer sjelden.

Eksempel på faremerking

Bruk av toluene-2,5-diamine (PTD) i hårfarge er regulert av lovverket. Dette navnet skal være oppført i ingredienslisten. På emballasjen skal det stå at produktet inneholder toluendiamin, og teksten «Produktet kan framkalle allergiske reaksjoner – se sikkerhetsinstruksjonen».

Ifølge lovgivningen skal kosmetiske produkter ikke være helseskadelige ved normal bruk og normale omstendigheter. Produkter skal utover dette overholde en rekke krav til innholdsstoffer, emballasje og merking. Alle ingredienser skal listes opp. Produsent eller leverandør skal også utarbeide en sikkerhetsavklaring som skal oppbevares og leveres til myndighetene hvis de ber om det. I tillegg skal Arbeidsmiljølovens § 4-5 følges.

- Det er forbudt å teste kosmetikkprodukter eller enkeltingredienser på dyr. Noen få toksikologiske tester er likevel lovlige inntil erstatning er funnet.
- Produktet skal være merket på norsk eller et språk som i betydning og stavemåte likner norsk.
- Ansvarlig produsent eller leverandør for markedsføringen til produktet i EU, skal være oppført på produktet med navn og adresse.

- Produkter som inneholder stoff med særlige regler for bruk, skal ha advarselstekst på flasken.
- Alle ingredienser skal føres opp. Oppramsing skal skje i fallende konsentrasjonsrekkefølge. Stoffer som er i konsentrasjoner mindre enn én prosent, samt fargestoffer, kan likevel nevnes i vilkårlig rekkefølge.
- Duftstoffer kan oppføres samlet som «parfyme» eller «aroma». Innholdet av de 26 mest allergene duftstoffene skal bare nevnes hvis konsentrasjonen er over 0,01 prosent for produkter som skal vaskes av, eller over 0,001 prosent for produkter som ikke skal vaskes av.
- For å unngå at produsentene bruker forskjellige stoffnavn, skal ingrediensene navngis i samsvar med INCI-nomenklaturen, som er en egen EU-liste over de korrekte navn til omkring 7000 kjemiske stoffer som brukes i kosmetikk.

Hull i kosmetikklovgivninga

EU's kosmetikkforordning, og dermed Norges kosmetikklovgivning, er meget omfattende i reguleringen av stoffer og regler for kontroll, sikkerhet og markedsføring. Dette er til fordel for frisører, kunder og andre brukere av kosmetikk. Verdien av lovgivningen blir særlig tydelig når man sammenligner med de ganske få og simple regler i f.eks. USA, eller hvordan lovgivningen var før EU's kosmetikkforordning ble innført i Norge.

Tatt i betraktning at så mange frisører likevel sliter med astma, eksem og allergi er det innlysende at regelverket ikke er omfattende nok. Det kan påstås at det er for lett å omgå reglene og at myndighetskontrollen er for dårlig. Hullene i lovgivningen er mange:

Noen produkter importeres mer eller mindre tilfeldig og selges i frisørsalonger og helsekostforretninger. Den som selger produktet kan glemme eller unnlate å sjekke oppdatert kosmetikklovgivning for produktene de selger. Resultatet er at produkter som ikke overholder regler for merking av innholdsstoffer likevel kan være tilgjengelige for yrkesutøver og forbruker.

En del produsenter er ikke sikre på navngiving i henhold til INCI-listen og bruker derfor feil navn. Også i Norge kan vi finne importører og småprodusenter som ikke har full kontroll på reglene i kosmetikklovgivninga. Som oftest er det ikke alvorlige feil, men feil navngiving, feil stavning eller manglende opplysninger om produsent eller importør.

Regelverket er i utgangspunktet bra, men med de fremlagte svakhetene finnes det rom for forbedring. Den største utfordringen møter vi når regelverket ikke følges. For eksempel at produkter med forbudte fargestoffer slippes ut på markedet. Det skjer relativt sjelden, men det kan skje hvis den norske importøren ikke har lest produktenes ingrediensliste skikkelig og de som kjøper produkter tillater dette, eller ikke har tilstrekkelig kunnskap til å kontrollere produktene de kjøper.

Kosmetikklovgivninga legger særlig vekt på sikkerheten for brukerne, og setter derfor etter vårt utgangspunkt ikke strenge nok krav til yrkesutøvernes eksponering. De godkjente verdier krever at yrkesutøveren stadig må bruke verneutstyr i stedet for å få tilgang til stoffer/produkter som ikke er skadelige. Yrkesutøverens eksponeringstid er også mangdoblet i forhold til den vanlige forbruker.

Markedsføring

Av Katja Kålheim

Markedsføring er regulert i kosmetikklovgivningen, og i de generelle reglene for markedsføring i øvrige lover som viser til forbrukertjenester eller produktsikkerhet. Hensikten med lovgivningen er å sikre trygg bruk av kosmetikk, og å sette retningslinjer til bransjen forøvrig. Erfaringene fra ulik markedsføringspraksis har vist at både leverandøren, yrkesutøveren og forbrukeren har behov for mer håndfaste regler når det gjelder påstander fremlagt i forbindelse med markedsføring. Retningslinjene er definert i Kosmetikkforordningen:

1. Overholdelse av lovbestemte krav

- Påstander som antyder at produktet har blitt tillatt eller godkjent av et lands myndighet i unionen er ikke tillatt.
- Vurderingen av om en påstand er akseptabel skal bygge på hvordan en gjennomsnittlig, alminnelig opplyst, normalt oppmerksom og velunderrettet sluttbruker av et kosmetisk produkt oppfatter påstanden, idet det tas hensyn til sosiale, kulturelle og språklige forhold i det aktuelle markedet.
- Påstander som gir inntrykk av at et produkt har en særlig fordel, der denne fordelene kun skyldes overholdelse av lovens minstekrav, er ikke tillatt.

2. Sannferdighet

- Dersom det påstås på produktet at det inneholder en bestemt bestanddel, skal bestanddelen beviselig inngå i produktet.
- Påstander om bestanddeler som viser til en bestemt bestanddels egenskaper skal ikke gi inntrykk av at sluttproduktet har de samme egenskapene dersom dette ikke er tilfelle.
- Markedsføringsbudskap skal ikke gi inntrykk av at meningsuttrykk er bekreftede påstander, med mindre meningsuttrykket er basert på kontrollerbare bevis.

3. Bevismateriale

- Påstander om kosmetiske produkter, både eksplisitte og implisitte, skal understøttes av relevante og kontrollerbare bevis, uansett hvilken type bevismateriale som brukes for å underbygge dem, herunder ekspertvurderinger når det er hensiktsmessig.
- Bevis som brukes til å underbygge påstander skal ta hensyn til beste nåværende praksis.
- Dersom studier brukes som bevis skal de være relevante for produktet og den påståtte fordelene, benytte godt planlagte og korrekt gjennomførte metoder (gyldige, pålitelige og reproducerbare) og ta etiske hensyn.
- Nivået på bevisene eller underbyggelsen skal være i samsvar med typen påstand som fremsettes, særlig for påstander der manglende virkning kan utgjøre et sikkerhetsproblem.

- Åpenbare overdrivelser eller abstrakte uttalelser som ikke blir tatt bokstavelig av en gjennomsnittlig sluttbruker krever ikke underbygginger.
- En påstand som eksplisitt eller implisitt overfører bestanddelers egenskaper til det endelige produktet skal understøttes av relevante og kontrollerbare bevis, for eksempel ved å påvise forekomsten av en virkningsfull konsentrasjon av bestanddelen.
- Vurderingen av om en påstand er akseptabel skal bygge på de samlede bevisene fra alle tilgjengelige studier, data og opplysninger, avhengig av type påstand og sluttbrukerens allmenne kunnskaper.

4. Ærlighet

- Beskrivelser av et produkts egenskaper skal ikke gå ut over tilgjengelige bevis.
- Påstander må ikke tillegge det berørte produktet bestemte, dvs. unike, egenskaper dersom liknende produkter har samme egenskaper.
- Dersom et produkts virkning er knyttet til særlige bruksvilkår, for eksempel at det må benyttes sammen med andre produkter, skal dette klart angis.

5. Rettferdighet

- Påstander om kosmetiske produkter skal være objektive og må ikke være nedsettende mot konkurrenter eller bestanddeler som brukes på lovlig vis.
- Påstander om kosmetiske produkter må ikke skape forveksling med et konkurrerende produkt.

6. Veloverveid beslutningstaking

- Påstander må være klare og forståelige for den gjennomsnittlige forbruker.
- Påstander er en integrert del av produktene og må inneholde opplysninger som gjør at en gjennomsnittlig sluttbruker kan foreta et veloverveid valg.
- Markedsføringsbudskap skal ta hensyn til en målgruppes evne til å forstå budskapet. Markedsføringsbudskap skal være klare, presise, relevante og forståelige for målgruppen. (Med målgruppe menes befolkningen i relevante medlemsstater eller segmenter av befolkningen, for eksempel sluttbrukere i ulike aldersgrupper eller av ulike kjønn.)

Kravene for å hindre feil eller villedende markedsføring er altså omfattende og den som ikke forholder seg til reglene kan straffes. De fleste reklamene for kosmetikk nøyer seg derfor i dag med å vise til hvor lett, mykt, vakkert og glansfullt hår du kan få ved å bruke deres produkter. Reklamene appellerer til følelser, supplert med eventuelle liksom-vitenskapelige argumenter for hvorfor deres produkter virker annerledes og bedre enn andres. Dette er subjektiv markedsføring, men hvis påstandene kan bevises er det ikke i strid med god markedsføringsskikk. Det er lov å skryte av det «fantastiske» produktet som selges, men det som sies skal være sant.

Når du eller andre legger frem påstander om for eksempel helse- og miljøaspekter spilles det gjerne på den emosjonelle delen av produktvalget. Gir frisøren eller leverandøren et mer positivt bilde av produktet ved «green wash»?

Tillegges produktet mer positive egenskaper på bekostning av egenskaper som helst vil skjules? Dette er ikke tillatt og markedsføringen skal opprettholde de overnevnte kravene. La oss se på noen eksempler:

- Hårfarge som blir omtalt som «mild og skånsom», «fri for ammoniakk» eller «økologisk». Samtidig inneholder den kanskje P-phenylenediamone (PPD) som er sterkt allergifremkallende. Hva er ammoniakken erstattet med? Markedsføres produktet som «oljebasert hårfarge uten kjemikalier» bør alarmeren gå hos alle.
- Shampo som tilfører fuktighet? Shampo består i hovedsak av vann og fettløselige midler. «Fuktighet» er normalt å anse som en konsentrasjon av vann. Er dette da en shampo eller et pleieprodukt som består av mykgjørende fettmolekyler? Vær obs på hva som menes. Et klassisk eksempel er også «produktet frigir ozoniske aromaer», hva enn dette skal bety. Leverandøren kunne ikke svare på dette, men kom til slutt med en innrømmelse om at dette var en markedsføringsgimmick som har som formål å imponere forbrukeren. Slike påstander imponerer likevel ikke yrkesutøveren, heller ikke den bevisste forbrukeren.
- Varmebeskyttelse? Når du skal vurdere produktenes egenskaper og salgsargumenter er det viktig å kjenne innholdsstoffene. Selger du varmebeskyttende spray som i hovedsak består av vann (som igjen er kjent for særlig god varmeoverførende effekt)? Hva er det som hindrer varmeoverføring i produktet?

Både yrkesutøveren og forbrukeren skal derfor huske å kreve saklig markedsføring. Det er særlig viktig for yrkesutøveren som bruker kosmetikk som arbeidsverktøy, og har et direkte ansvar både for sin egen og kundens helse. De kritiske spørsmålene kan og skal stilles når vi fremmer saklig markedsføring som kunnskapskilde for kosmetiske produkter.

Krev informasjon i tråd med regelverket og husk at dette er et felles ansvar.

Råd til vurdering av kosmetikk

Av Johan Galster

Det finnes neppe et eneste stoff som ikke noen, ett eller annet sted i verden, er allergisk mot. Ved å velge produkter med omhu og ikke stole blindt på reklamenes lovord, kan du finne produkter flere mennesker tåler, og som du med stor sannsynlighet kan arbeide med hele livet uten problemer.

I ordlista bakerst i boka og i kapittelet som heter «Kjemi» finner du stoffene du må være oppmerksom på. Det brukes likevel langt flere stoffer enn de vi nevner her. Bruk ordlista som oppslagsverk når du skal velge ut nye produkter, eller sjekke de du allerede bruker.

Fargestoff

Fargestoff har mange navn og har ingen fellestrekk som gjør det lett å skille «de gode fra de onde». Følgende fargestoffer bør du være særlig oppmerksom på:

- p-phenylenediamine (PPD)
- toluene-2,5-diamine (PTD)
- resorcinol
- aminophenol
- 1-naphthol

Disse stoffene er problematiske og har forårsaket alvorlige skader. De inngår i mer enn 90 prosent av hårfargene. Les mer om dem i ordlisten bakerst i boka.

Konserveringsmidler

Uten konserveringsmidler vil åpne beholdere med kosmetiske produkter ha kort holdbarhet før bakterier eller sopp begynner å vokse i dem. Selv uåpne beholdere har begrenset holdbarhet uten passende konservering.

Hvilke konserveringsmidler som kan brukes i et gitt produkt er avhengig av mange faktorer, for eksempel produktets pH, konsistens, ønsket holdbarhet, hvilke typer organismer produktet skal beskyttes mot, om produktet skal holde lenge etter åpning og om det applikeres med pumpe eller fingrene.

Konserveringsmidler skader ikke bare encellede organismer, men kan også påvirke mennesker hvis de brukes i store mengder. Noen konserveringsmidler er mer skadelige enn andre.

Følgende stoffer vil vi særlig framheve som problematiske:

- Parabener
- Methylisothiazolinone (MI)
- Methylchlorisothiazolinone (MCI)
- Imidazolidinyl urea
- Diazolidinyl urea
- Formaldehyde
- DMDM hydatoin

Som konserveringsmidler i kosmetikk er de storartede, men mange mennesker har blitt overfølsomme overfor ett eller flere av dem.

Andre konserveringsmidler er mindre skadelige for mennesker, men de er heller ikke fri for irriterende egenskaper. Dette gjelder blant annet:

- Ethoxyethanol
- Phenoxyethanol
- Benzoate

Når produkter proklamerer at de er «parabenfrie» er det som regel brukt et annet konserveringsmiddel – se etter på ingredienslisten.

Vær på vakt når et produkt skryter av å være «uten konserveringsmidler». Det kan bety at produktet er satt sammen slik at konserveringsmidler er overflødige, eller at produktet i stedet inneholder stoffer med flere virkninger, hvor det ene er konservering. For eksempel har mange duftstoffer en bakteriedrepende effekt.

Formaldehyd og formaldehydraspaltene

Formaldehyd er et kreftfremkallende konserveringsmiddel. Formaldehyd brukes likevel sjelden i kosmetikk. Til gjengjeld avgir en rekke konserveringsmidler formaldehyd.

De tre mest utbredte formaldehydraspaltene er DMDM hydatoxin, imidazolidinyl urea og diazolidinyl urea (se ordlisten bak i boken). Selv om det ikke er klart bevist at formaldehyd kan forårsake kreft anbefaler vi at man unngår kosmetikk med innhold av formaldehydraspaltene da disse stoffene også virker sensibiliserende og kan forårsake kontakteksem.

Parfyme

Parfyme inneholder en blanding av forskjellige duftstoffer som fordamper ved romtemperatur. Visse parfymes er utvunnet av røtter, frukt, bark eller planter. De kalles eteriske oljer eller essensielle oljer.

Mange eteriske oljer har bakteriedrepende egenskaper. Kosmetikk som markedsføres som «uten konservering» eller «parabenfri», inneholder ofte en betydelig mengde parfymestoffer. Parfymeallergikere skal derfor være på vakt ovenfor kosmetikk uten konservering og alltid lese ingredienslisten nøye. Ved tvil kan en simpelthen lukte på produktet.

Mange duftstoffer har allergene egenskaper. Det er 26 duftstoffer du særlig bør legge merke til hvis du finner dem i ingredienslisten til et produkt. Parfymeallergi oppstår ved hudkontakt. Noen personer er følsomme overfor spesifikke duftstoffer, andre overfor stort sett alle. Omkring to prosent av befolkningen har parfymeallergi. Enkelte studier viser at andelen av parfymefølsomme kan være opp til ti prosent.

En del leverandører er opptatt av at deres duftstoffer har naturlig opprinnelse. Det har ingen betydning i forbindelse med allergiske reaksjoner, fordi et kjemisk komponents egenskaper er avhengig av dets oppbygning, ikke dets opprinnelse. Konklusjonen er derfor: Unngå parfymestoffer i så stor grad du kan.

Om du må bruke produkter med parfyme, velg de med svak lukt og som ikke inneholder de 26 særlig allergene parfymestoffene. Du finner dem i ordlista bakerst i boka.

Miljøbelastning

Av Johan Galster

Denne boka skal hjelpe deg til å minske kjemikaliebelastningen i eget arbeidsmiljø, men det finnes også et miljø utenfor salongen. Grønne frisører tar ikke bare hensyn til seg selv og kunden, men bidrar til at miljøet som helhet blir ivaretatt.

I dette avsnittet vil vi derfor se på salongens øvrige miljøbelastninger, som kan deles inn i tre områder: kjemikalier i produktene, kjemikalier i produksjonen og salongens drift.

Kjemikalier i produktene

Den gode nyheten er at de fleste kjemikalier som brukes i frisørsalonger skaper få miljøproblemer når de først er skylt ut i vasken fordi de generelt brytes ned i naturen og fordi effektive renseanlegg bryter dem ned til uskadelige bestanddeler. Så selv om det finnes skadelige kjemikalier i frisørprodukter, har de fleste kun en beskjedne virkning på spillevannet og havmiljøet.

Det betyr ikke at det er greit å tømme miljøskadelige stoffer i avløpet, særlig når det finnes bedre alternativer.

Likevel er det noen kjemikalier og prosesser vi skal være oppmerksomme på:

Bioakkumulerbare og langsomt nedbrytbare stoffer

Noen stoffer brytes langsomt ned. Hvis stoffene i tillegg er skadelige, vil de negative effektene vare tilsvarende lenge.

Noen stoffer lagres lett i fettvev og blir videreført og konsentrert, eller akkumuleres, oppover i næringskjeden, fra mikroorganismer til fisk og videre til seler og havfugler. Siden det finnes mye fettvev i nervebanene og hjernen, og en del av disse stoffene påvirker hjernen og nervesystemet negativt, kan det få alvorlige konsekvenser.

Siloxaner er en bioakkumulerbar kjemisk forbindelse som finnes i kosmetikk. De inneholder silisium og er beslektet med silikon. Gruppen omfatter blant annet dimethicone, amodimethicone og cyclopentasiloxane. De er vanskelige å bryte ned i renseanlegg og blir derfor spredt i naturen.

Siloxanene er lovlig å bruke, men miljøvernmyndighetene er oppmerksomme på de mulige skadevirkningene de kan påføre miljøet. For et enkelt stoff, cyclopentasiloxane, vurderer EUs vitenskapelige komite at anvendelse i spray og visse andre produkter kan være skadelig for helsen (per 2016).

Hormonforstyrrelser

Hormonhermere er stoffer som likner kjønnshormoner. Disse finnes i en hel rekke produkter og kan påvirke den hormonelle balansen i levende organismer. Hvis anvendelse av visse kjemiske stoffer reduserer vår forplantningsevne eller forrykker naturens balanse mellom hanner og hunner, kan det ha dramatiske og uoverskuelige effekter.

Forskere har for eksempel observert at menn i de fleste industrialiserte land har redusert sædkvalitet. Det finnes ikke bevis på at kosmetikk har noen direkte forbindelse til fenomenet, men vi vet at kosmetikk inneholder stoffer som påvirker hormonbalansen.

Parabener og resorcinol har hormoneffekt, selv om den ikke nødvendigvis er kraftig. Men da stoffene brukes i store mengder i kosmetikk, og kommer i direkte hudkontakt, skal hormonpåvirkninger naturligvis tas meget alvorlig. Det vil derfor være fornuftig for frisører å unngå produkter med parabener eller resorcinol. På en del produkter står det «inneholder ikke resorcinol». Her skal man være oppmerksom da det ofte betyr at produsenten i stedet har tilsatt to beslektede stoffer, nemlig 2-metylresorcinol eller 4-cloresorcinol. Disse stoffene er ikke hormonforstyrrende, men allergifremkallende.

Giftvirkning i miljøet

Noen få kosmetiske stoffer er giftige for vannmiljøet. For eksempel er flassmidlet zinkpyrition svært giftig: selv uttynnet én til to millionerdeler vann dreper det fisk.

EDTA omfatter blant annet trisodium EDTA og tetrasodium EDTA. EDTA er i seg selv uskadelig for mennesker og miljø. Imidlertid kan EDTA binde seg til tungmetaller som kvikksølv. Dette kalles mobilisering. Det mobiliserte tungmetallet blir deretter tatt opp av levende organismer og ført videre gjennom næringskjeden.

Visse fargestoff, som p-phenylenediamine (PPD) og toluene-2,5-diamine (PTD), er skadelige for vannmiljøet.

Kjemisk cocktail

Alle mennesker er hver dag utsatt for en mengde naturlige og syntetiske stoffer, som i større eller mindre grad er farlige for oss. Hver for seg og i små doser er de fleste ikke særlig skadelige.

Det vi derimot ikke vet så mye om er hvordan alle disse stoffene til sammen slår ut, når de blandes i det vi kaller en kjemisk cocktail.

Frisører utsettes for mange skadelige kjemikalier. Den kjemiske belastningen blir derfor tyngre enn hos andre mennesker.

Det forskes mye på hvordan kjemiske stoffer påvirker hverandre i naturen, og hvordan de påvirker dyr og mennesker. Noen skadelige effekter forsterkes i slike blandinger, mens andre ikke har noen effekt. Området er komplisert forskningsmessig og ytterligere forskning er nødvendig.

Vi vet derfor ikke hvordan summen av de skadelige stoffene i frisørfaget virker sammen med dagligdagse kjemiske stoffer, noe som gjør det umulig å si noe spesifikt om cocktaileffekter i frisørfaget, men vi vet at:

- en rekke helse- og miljøskadelige stoffer brukes i frisørfaget
- frisører er særlig utsatt for problemer med allergi, astma og eksem
- frisører og kundene deres reagerer negativt på en rekke kjemiske stoffer i kosmetikk

Frisører må derfor beskytte seg mot skadelige kjemikalier.

Kjemikalier i produksjonen

Det er vanskelig å si noe generelt og meningsfullt om kjemikaliene som brukes til framstilling av de enkelte ingredienser i kosmetiske produkter. Derimot kan vi se nærmere på de økologisk dyrkede ingrediensene.

Sykdommer, uønskede planter og insekter, kan ødelegge eller redusere landbrukets utbytte kraftig, hvorpå landbruket i dag i stor grad bruker sprøytemidler for å bekjempe bl.a. skadevoldende insekter. Problemet er at færre insekter i naturen betyr f.eks. færre fugler, og at balansen mellom forskjellige dyre- og plantegrupper forskyves. Dette påvirker næringskjeden fra bunn til topp.

Ideen med økologisk drift er å akseptere naturlige mekanismer og utnytte dem til vår fordel, uten bruk av kunstige kjemikalier. Siden en del insektedrepende midler påvirker nervesystemet, øker også frykten for at disse stoffene kan forårsake skader andre steder i næringskjeden. For eksempel er det påvist at kvinnelige gartnere som har vært utsatt for sprøytemidler er mer tilbøyelige til å få barn med misdannede kjønnsorganer enn kvinnelige gartnere som ikke har brukt sprøytemidler. I tillegg påvises stadig sprøytemidler på frukt og grønt. Det fryktes også at det med tiden utvikles sprøytemiddelresistente skadedyr og insekter, slik at man må bruke mer og kraftigere sprøytegift.

For å lage ti gram lavendelolje i alminnelig landbruk, brukes en til fem gram sprøytemiddel,

som i ett eller annet omfang havner i naturen og påvirker dyrelivet. Når du bruker produkter med økologiske ingredienser i stedet, bidrar du direkte til å minske forbruket av gift.

Det ikke funnet sprøytemiddelrester i kosmetikk. Det er heller aldri påvist en sammenheng mellom helse og økologiske ingredienser i kosmetikk. Som grønn frisør er det likevel naturlig å bruke produkter med økologiske ingredienser for naturens skyld.

Salongens ressursforbruk og avfall

De aller fleste menneskelige handlinger krever bruk av ressurser og energi. Uansett hvor mye vi prøver å redusere forbruket, og uansett hvor gjennomført vi kjøper miljømerkede varer, påvirker det miljøet.

Det meste av forbruk innebærer at det dannes avfall, for eksempel etter middagen hjemme eller etter en klipp i salongen. Grønnsaksrester som komposteres gir ikke miljøproblemer, mens annet avfall ikke er nedbrytbart og må sendes til forbrenning, gjenbruk eller deponering.

Før vi i det hele tatt kan bruke et produkt eller en tjeneste må de gjennom en rekke prosesser som krever energi og råstoffer, og som har medført en eller annen form for forurensing.

Vugge til grav prinsippet for en sjampo:

- Energi, råstoffer, vann, transport
- Produksjon
- Produkt
- Transport
- Bruk (vann, varme, rent håndkle)
- Avfall
- Forbrenning/deponi/aske/utslipp i havet

Til sammenligning med mange andre bransjer er avfallsmengden fra frisørsalonger beskjeden, men som hårvask- eksemplet viser, foreligger et vesentlig ressursforbruk allerede før hårvasken – og det dannes avfall som følge av hårvasken. Ressursforbruket og avfallet i selve salongen er noe som du som frisør med enkle grep kan gjøre noe med.

Energi

Salongen bruker elektrisitet, mest til lyspærer og vask og tørking av håndklær. Strømforbruket i en liten frisørsalong er på størrelse med forbruket i en gjennomsnittlig husholdning. Varmeforsyningen er oftest fjernvarme eller sentralvarme.

Eksempler på ting du selv kan undersøke og endre i forhold til elforbruk:

Hva var salongens strømforbruk i fjor? Finn strømvregningen eller ring til strømselskapet og spør dem.

Les av strømforbruket på måleren hver morgen og kveld i en uke, også over helga. Hvor mye strøm blir brukt når ingen er i salongen? Hva bruker strøm? Brukes det mye strøm utenfor åpningstid, bør du se om det er noe som bør skiftes ut, for eksempel et gammelt kjøleskap.

I Norge innføres energiattest på boliger. Det samme kan gjøres for næringseiendom.

Belysning som ikke er arbeidslys: Hvis du erstatter vanlige pærer med sparepærer kan du spare 60–70 prosent av elektrisiteten til lys. Sparepærene kan ikke brukes til arbeidslys i en

frisørsalong, men de er utmerket til oppholdsrom, gang, ved vinduer og lignende. LED-belysning er basert på dioder og er særdeles strømbesparende. LED fås nå etter hvert til overkommelige priser, men før du skifter til LED-belysning skal du forsikre deg om at fargegjengivelsen er korrekt og at lyset er kraftig nok.

Halogenbelysning: Sjekk om det elektriske anlegget kan bygges om til halogenlys som bruker mindre strøm. Større lysanlegg er kostbare, så strømforbruket til lys må medregnes når det bygges nye salonger eller ved ombygning.

Slukk lyset når arbeidsdagen er over. Bruk eventuelt en tidsinnstilt bryter.

Vask: Vask håndklær på 30-40°C. Vaskepulverets enzymer er designet til å virke ved lave temperaturer.

Tørk: Tørketromler bruker mye strøm. Hvis du har et varmt kjellerrom eller liknende trenger du ikke tørketrommel.

Kjøp kun A-merkede hvitevarer

Kjøp grønn strøm, det vil si elektrisitet hvor energiselskapet garanterer at strømmen kommer fra fornybare energikilder. Det tilbyr nesten alle strømprodusenter i Norge, se www.besteprodukter.no.

Andre miljøforhold

Datamaskin: Hvis du skal kjøpe PC til salongen, så spør etter en som er svanemerket eller TCO-merket. Da får du en PC som bruker lite strøm og at det samtidig er tenkt på hvordan PC-en kan splittes opp og resirkuleres når den kasseres.

Vask og rengjøring: Kjøp miljømerkede rengjøringsmidler, spesielt sikrer svanemerket og EU-blomsten at det er tatt hensyn til miljø og helse under produktenes framstilling. Svanemerket stiller også strenge krav til at produktet faktisk skal være effektivt.

Unngå skyllemiddel: De inneholder ofte overflødig parfyme som ikke forbedrer vaskekaliteten. Bruk i stedet en kalkbinder sammen med vaskepulveret. Slik kan du halvere forbruket av vaskepulver og samtidig beskytte vaskemaskinen mot kalkbelegg på varmeelementet.

Servering i salongen: Tilby kundene økologisk mat og drikke. Det er et tydelig signal til dine kunder om hva du og din salong står for. Du bidrar også til at flere økologiske varer kommer på markedet, og at færre sprøytemidler brukes i landbruket. På vanlig dyrket frukt kan du finne sprøytemiddelrester – det unngår du ved å velge økologisk.

Kjemi

Av Johan Galster

Navngiving

Kjemiske stoff har nesten alltid flere navn, noen er kallenavn, mens andre navn er gitt av produsentene. Enkelte er gamle kjemiske navn og andre igjen beskriver stoffets kjemiske oppbygning. Et CAS-nummer er unike numeriske koder for kjemiske stoffer.

Tabell 1. Ulike navn på stoffer

Trivialnavn (Kallenavn)	Produsentnavn	Kjemisk navn	CAS nr.	INCI-navn
Brintoverilte	Inhibine, perhydrol mfl.	Hydrogen peroxid	7722-84-1	Hydrogen peroxide
Butylparaben	Butyl chemosept, Butyl butex mfl.	4-hydroxybenzoic acid butyl ester, Butyl 4-hydroxybenzoate	94-26-8	Butylparaben
Ethyllactat	Actylol mfl.	2-Hydroxypropanoic acid ethyl ester	97-64-3 687-47-8	Ethyl lactate

Som du kan se av tabell 1 har kjært barn mange navn innen kjemien. På lista står korrekte kjemiske navn, de nasjonale kallenavn som ikke forstås av andre språk, og produsentenes egne navn på stoffet.

Når man skal beskrive kjemien i et kosmetisk produkt er det nødvendig å kjenne til enkelt-delene. EUs lovgivning for kosmetikk har derfor en lang liste med særnavn som skal brukes for de enkelte komponentene i kosmetikk. Disse stoffnavnene finnes på EU's INCI-liste (International Nomenclature of Cosmetic Ingredients).

Navnene fastslås i INCI-listen og er en blanding av botaniske betegnelser, kjemiske struktur-navn eller kallenavn, men i det minste har hvert stoff kun ett navn.

Fordelen ved INCI-navnene er at de er unike, så allergikere lettere kan konstatere om et produkt inneholder noe de ikke tåler. Tilsvarende er det lettere for leger å utrede hvilke stoffer en allergipasient har blitt utsatt for. Så i prinsippet skal alle stoffer som brukes i kosmetikk ha et INCI-navn, men dessverre skjer det ofte at produsentene ikke følger dette.

Fargestoffer har samme overflod av navn og har i tillegg et ekstra hyppig brukt navn – CI-nummeret (CI: Color Index).

Tabell 2. Navn på to fargestoff

Kallenavn	Produsentnavn	Kjemisk navn:	INCI-navn:	CAS nr.	Color index
PPD, Paraphenylenediamine		1,4-Diaminobenzene, 1,4-Benzenediamine, para-Benzenediamine	p-phenylenediamine	106-50-3	CI 76 060
C.I. Orange G	Kiton Fast Orange G, Fast Orange G, Crystal Orange 2G,	Disodium 7-hydroxy-8-phenylazonaphthalene-1,3-disulphonate	CI 16230	1936-15-8	CI 16230

Skadelige stoffer i kosmetikk

Eu's kosmetikkforordning fastslår i §3 at kosmetiske produkter ikke skal skade brukernes helse, det vil si at produktet i sin helhet ikke skal være skadelig; underforstått på flertallet av alminnelige brukere. Sagt på en annen måte betyr det at kosmetiske produkter godt kan inneholde helseskadelige stoffer, hvis produktet i sin helhet er ufarlig. Skadelige stoffer kan derfor være tillatt i doser som EUs vitenskapelige komité har vurdert som ufarlig. Kun i få tilfeller tar reglene hensyn til at flere skadelige stoffer kan forekomme ved deres maksimale konsentrasjon i samme produkt. At dette øker risikoen både for forbrukeren og frisøren burde være opplagt.

Eksempel på begrenset bruk av visse stoffer:

Visse allergene parfymestoffer er tillatt i opp til 0,01 prosent i produkter som vaskes av huden, fordi de ikke påvirker huden over lang tid. I produkter som skal sitte på huden er de samme stoffene kun tillatt i konsentrasjoner under 0,001 prosent.

Det er derfor sant at det finnes skadelige stoffer i kosmetikk. Det er dessverre også sant at disse stoffene er tillatt av EU-kommisjonen. Og som denne boka slår fast: Disse stoffene er ikke strengt nok regulert!

Kilder til vurdering av kjemiske stoffer

IARC (FNs internasjonale byrå for kreftforskning) vurderer stoffer for kreftfremkallende effekter (se <http://www.iarc.fr/>),

Cosmetic Ingredients Review (CIR – <http://www.cir-safety.org/>) utarbeides i samarbeid med den amerikanske kosmetikkindustrien. Utvalgte kosmetiske stoffers helende virkninger gjennomgås rimelig presist og objektivt. Konklusjonen er likevel nesten alltid den samme for hvert stoff: Stort sett alt er sikkert, og det skal ikke foretas begrensninger i kosmetikkindustriens bruk av skadelige stoffer. Oftest er det akkurat den konklusjonen kosmetikkindustrien helst vil høre.

Men husk: Det du finner er kun industriens vurdering av industriens produkter, så du bør aldri stole på en vurdering fra CIR alene.

Positivlisten og Negativlisten for kosmetiske produkter utarbeides av Grøn Salon Skandinaviens. Positivlisten lister opp produkter som ikke inneholder problematiske stoffer, selv om det er umulig å unngå parfyme helt. Negativlisten omfatter produkter som inneholder minst ett meget problematisk stoff.

Oppdatert liste finner du til enhver tid på www.groensalon.dk

COSING er en EU-hjemmeside (<http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/cosing/>) hvor man kan finne opplysninger om spesifikke kosmetiske stoffer. Her finner du både regler, kallenavn, bruksområder og CAS-nummer. For hvert enkelt stoff kan du også finne de vurderinger som EUs vitenskapelige komite SCCS har gjort. Dokumentasjonen er grundig, vurderingene objektive og som regel konsekvente. Likevel slipper ekstremt allergivennlige stoffer gjennom vurderingen, fordi kun deler av avgjørelsene finner vei til EUs lovgivning

EUs vitenskapelige komité (SCCS) er et ekspertpanel med særlig kunnskap om blant annet toksikologi og medisin. EU-kommisjonen kan be SCCS vurdere om et konkret konserveringsmiddel kan brukes i kosmetikk uten å fremkalle skadevirkninger, og om det eventuelt skal stilles betingelser for middelets bruk.

SCCS foretar ikke laboratorieundersøkelser selv, men samler inn eksisterende forskningsresultater som belyser temaet. Dataene vurderes og SCCS konkluderer om stoffet er trygt å bruke, og anbefaler eventuelt betingelser for bruk. Det er denne vurderingen som typisk danner grunnlag for de eventuelle begrensninger som blir tilføyd i kosmetikkdirektivet.

En SCCS-vurdering kan slå fast at det for et stoff ikke er observert skader ved en konsentrasjon på for eksempel 2 prosent. SCCS konkluderer med at stoffet kan brukes i kosmetikk i konsentrasjoner under 2 prosent. Disse 2 prosentene blir som regel direkte overført til kosmetikkdirektivet som høyest tillatte konsentrasjon uten å legge inn en sikkerhetsfaktor. SCCS tar ikke høyde for at mange stoffer brukes sammen med andre stoffer, noe som kanskje har skadelige egenskaper (se cocktaileffekt).

SCCSs vurderinger tar heller ikke hensyn til at profesjonelle utsettes for en større mengde av stoffet enn vanlige brukere. Kort sagt betyr det at SCCS balanserer på grensen til de nivåene hvor helseskadelige effekter kan inntreffe. Dette gir kosmetikkindustrien et slingringsmonn som tillater det meste av kjemikalier, og i doser som vi tror på sikt vil vise seg å være skadelige.

De grønne alternativene

Av Johan Galster

Som frisør har du flere muligheter til å finne sunne og miljøvennlige produkter og bedre arbeidsmetoder. Du kan velge miljømerka produkter, du kan danne din egen vei etter inspirasjon fra denne boka, eller du kan for eksempel støtte deg til Grøn Salon Skandinavien.

Miljømerka produkter

Det er nærmest umulig for en forbruker å kontrollere de ulike leverandørenes påstander om produktenes skadevirkninger. Heller ikke hvor skadelig eller uskadelig innholdet er, eller produktenes miljømessige belastning. Selv når kosmetikkforordningen overholdes garanterer det kun et minimum, med god plass til forbedring. Men hvem står inne for at leverandørenes lovprisninger faktisk er sanne? Dette er kun leverandørens egne ord, så lenge det ikke er noen til å kontrollere leverandørens påstander

Her kommer miljømerkene til sin rett. Organisasjonene bak miljømerkene stiller krav til produktene og om at produsentene fører kontroll med at kravene overholdes. Miljømerkene gir dermed forbrukeren garantier som skulle tilsi en viss grad av objektivitet i kontrollen, men du bør likevel ha et kritisk blikk på hvorvidt:

- den kontrollerende instansen er økonomisk avhengig av produsenten som eier merket.
- Merkets kriterier er offentlig tilgjengelig, slik at du selv kan sammenligne produkt og krav.
- kriteriene generelt handler om helse og miljø, eller ivaretar de kun et snevrere felt som forbud mot dyre-forsøk eller beskyttelse mot allergi?

Under følger et knippe av de vanligste miljømerkene i Europa:

Svanemerket: I Norge administreres merket av Stiftelsen Miljømerking, men kriteriene settes av et nordisk råd med representanter fra industri, stat, forbruker- og miljøorganisasjoner. Kravene omfatter miljø, energi, avfall, helse/allergi, etikk og produktets bruksområde. Lisensinnehaverne kontrolleres og kriteriene er objektive og offentlig tilgjengelige.

I skrivende stund, juni 2016, har ikke svanemerket en vurderingsordning for frisørsalonger, bare et merke for butikker i sin helhet og for kosmetiske produkter. Mange kosmetiske produkter bærer i dag Svanemerket, men få av disse sikter mot det profesjonelle markedet.

Den blå krans fra Astma- og allergiforbundet i Danmark fokuserer kun på astma og allergi. Produktene inneholder ikke parfyme. De foretar risikoberegning for produktene, som betyr at noen stoffer tillates i begrensede konsentrasjoner. Kriteriene for vurdering av allergipotensialet og av blanding av stoffer med allergipotensiale er ikke offentlige. Den blå krans omfatter spesielt forbrukerprodukter.

BDIH, Bundesverband Deutscher Industrie und Handelsunternehmen für Arzneimittel, Reformwaren, Nahrungsergänzungsmittel und Körperpflege er utbredt innenfor kosmetikk. Brukes mest i Tyskland. Merket stiller krav til ingredienser i forhold til både miljø, dyreforsøk og helse. Ingrediensene skal i så stor grad som mulig være av naturlig opprinnelse, og helst

være plantebaserte og økologiske. Syntetiske fargestoffer er ikke tillatt. Det tas hensyn til sosial ansvarlighet. Merket administreres av bransjeforeningen for produsenter av naturkosmetikk. Et uavhengig kontrollorgan kontrollerer deretter at kravene overholdes.

EUs blomst for kosmetikk. Det stilles krav innen miljø, sikkerhet og produkteffektivitet. Lisenshaverne kontrolleres og kriteriene er omfattende, objektive og offentlig tilgjengelige.

ECOCERT er fra Frankrike, men finnes også på produkter fra andre land. Produktene kan ikke inneholde syntetiske parfymer, fargestoff, konserveringsmidler, fettstoff eller oljer. Stoffene skal være fri for forurensing og minst ti prosent skal være av økologisk opprinnelse. Det stilles miljøkrav til framstillingsprosesser og emballasje. ECOCERT har ikke spesielt fokus på helse og allergi, og omfatter ikke effektivitetskrav. Man kan altså ikke stole blindt på ECOCERT hvis man vil unngå allergifremkallende stoff.

NATRUE stiller høye krav til ingrediensenes opprinnelse og at de anvendte fremstillingsmetoder er så miljøskånsomme som mulig. Kravene er offentlig tilgjengelige på hjemmesiden natrue.org

Allergy Certified har på sin hjemmeside (allergycertified.com) en klar liste over stoffer som de forbyr eller regulerer. Imidlertid tillater de visse allergene stoffer i visse konsentrasjoner, men hvordan de vurderer om mengdene er store eller små har de ingen klare kriterier for. Det avgjøres sak for sak, prosessen er derfor ikke gjennomskuelig for utenforstående.

Se etter miljøvennlige produkter og hvilke miljøordninger de støtter seg til.

Økologisk – hva betyr det?

Noen kosmetikkprodusenter og leverandører spiller bevisst på at ordet «organisk» har flere betydninger, og at «økologi» kan omfatte hele produktet eller bare noen få av ingrediensene i det. For eksempel bruker et kjent merke ordet «organic» i sitt merkevarenavn, selv om produktet ikke er økologisk, men kun inneholder enkelte økologiske ingredienser.

Når noen bruker ordet økologi eller organisk om kosmetikk, skal du spørre om dokumentasjon, og hvem som har sertifisert det. Hva er økologisk, og hvor mye av produktet utgjør det. Du bør også spørre hvilken spesifikk helsemessig forskjell det har for deg som frisør at produktet inneholder økologiske bestanddeler. Det er aldri påvist at økologiske ingredienser i kosmetikk gjør denne mer sunn og nærende eller mindre skadelig, så du skal være oppmerksom på om selgere kan svare klart, eller snakker generelt og udokumentert.

Til gjengjeld er det ingen tvil om at planter og dyr i naturen har en gevinst da økologisk dyrkning betyr at det brukes mindre sprøytemidler.

Positiv- og Negativlisten

Som du ser ovenfor er tilbudet av sertifiseringsordninger for produkter stort. De dekker forskjellige områder og har ulike svakheter. En merkeordning som retter seg spesifikt til profesjonelle frisører er Positivlisten, Observasjonslisten og Negativlisten. Listen finner du på www.groensalon.dk og www.gronnfrisor.no.

Listene er basert på stikkprøver av profesjonelle frisørprodukter og utarbeides av Grøn Salon Skandinaviens. Opptagelse på listene er gratis og basert på Grøn Salons vurdering av ingrediensene. Man kan ikke betale seg fra å bli nevnt på Negativlisten.

Produktene vurderes utelukkende med hensyn til om ingrediensene har helse- eller miljøskadelige virkninger. Vurderingen går ut fra produktenes ingrediensliste og tar ikke hensyn til konsentrasjonen av hvert enkelte stoff. Dermed er risikoen minimert for utsettelse for flere skadelige stoffer og for cocktaileffekter.

Skadevirkninger av stoffblandinger er ikke godt undersøkt i forskningslitteraturen. For å komme på Positivlisten kan derfor ikke et produkt inneholde ett eneste stoff med miljøskadelige, allergene eller andre helseskadelige virkninger. Til tross for de strenge kravene, vokser Positivlisten stadig. Noen produsenter bruker Grøn Salon som sparringspartner i utviklingsfasen for få produkter på Positivlisten. Produkter på Positivlisten vil alltid være akseptable hos en Grøn Salon.

Det er nesten umulig å unngå parfyme i kosmetikk, så produkter med parfyme aksepteres på Positivlisten.

Som utgangspunkt for Negativlisten er «Grøn Salons Forbudt-stoffliste» som omfatter de mest skadelige stoffer i frisørfaget. Inneholder et produkt minst ett av disse stoffene, vil produktet bli nevnt på Negativlisten.

Sentrale lovbestemmelser

Av Vivian Jacobsen

I Norge har vi en rekke lover og forskrifter som regulerer både arbeidsmiljø, valg av produkter, krav om produktkunnskap og bruk av verneutstyr. Aktuelle lover og forskrifter listet opp nedenfor finnes i sin helhet på lovdata.no. Lovverket er levende, det er derfor anbefalt å bruke lovdata.no for å få med seg de siste endringer og oppdateringer. Her gir vi kun en liten presentasjon av hensikten med noen av de lovene som regulerer din fysiske og kjemisk hverdag på salongen:

- Arbeidsmiljøloven
 - Arbeidsplassforskriften
 - Forskrift om utførelse av arbeid
 - Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning
 - Internkontrollforskriften
- Produktkontrollloven
- Lov om yrkesskadebæring
 - Forskrift om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeerstatning
- Kosmetikkloven
 - Forskrift om kosmetikk og kroppspfleieprodukter
 - Forskrift om meldeplikt for helsepersonell ved mistanke om bivirkninger av kosmetikk og kroppspfleieprodukter

Arbeidsmiljøloven

Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern m.v, skal sikre et godt arbeidsmiljø, et inkluderende arbeidsliv, trygge og rettferdige ansettelsesforhold og samarbeid mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Dette er en av de viktigste lovene som regulerer en arbeidstakers hverdag på jobb. Allerede i lovens formål § 1-1 gis det et innblikk i hvor altomfattende denne verneloven er:

§ 1-1.Lovens formål

- «a) å sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon, som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og med en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet...»

Arbeidsmiljøet skal altså ikke bare bevare helsa di, men også være med å sørge for bedre helse. Når vi etterhvert får mer kunnskap og bedre alternativer både i forhold til valg av produkter og i forhold til verneutstyr, skal dette følges opp på arbeidsplassene, se f.eks. i kapittel 4, Krav til arbeidsmiljøet:

«§ 4-1.Generelle krav til arbeidsmiljøet

- Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd. Standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.

- (2) Ved planlegging og utforming av arbeidet skal det legges vekt på å forebygge skader og sykdommer.
Arbeidets organisering, tilrettelegging og ledelse, arbeidstidsordninger, lønssystemer, herunder bruk av prestasjonslønn, teknologi mv. skal være slik at arbeidstakerne ikke utsettes for uheldige fysiske eller psykiske belastninger og slik at sikkerhetshensyn ivaretas.»

Det er også viktig å merke seg hva Arbeidsmiljøloven sier om kjemisk helsefare i §4-5 (2):
«(2) Kjemikalier og biologisk materiale som kan innebære helsefare, skal ikke brukes dersom de kan erstattes med andre eller med en annen prosess som er mindre farlig for arbeidstakerne.

Det vil si at man først skal fjerne alle skadelige stoffer som kan erstattes, for deretter å bruke riktig verneutstyr. Denne paragrafen blir spesielt viktig når vi vet at grenseverdiene som settes av SCCS for stoffer i kosmetikk tar utgangspunkt i sluttbrukers eksponering, og ikke i frisørenes mye høyere daglige bruk. Vår første tanke bør derfor alltid være om et produkt med skadelige kjemikalier kan erstattes med et lignende produkt, helt eller delvis uten disse kjemikaliene.

Arbeidsmiljøloven fastslår også hvilket ansvar produsenter og importører av kjemikalier du bruker i arbeidshverdagen har, se § 5-4 (1), legg spesielt merke til punkt b):

«§ 5-4. Produsenter og importører av kjemikalier og biologisk materiale

(1) Den som produserer eller importerer kjemikalier eller biologisk materiale som skal brukes eller ventelig vil bli brukt i virksomhet som går inn under denne lov, skal:

- skaffe til veie opplysninger om kjemikaliets eller materialets sammensetning og egenskaper,
- treffe de tiltak som er nødvendige for å forebygge ulykker og helseskader eller særlig ubehag eller ulempe for arbeidstakerne,
- gi melding til den departementet bestemmer om kjemikaliets eller materialets navn, sammensetning, fysikalske og kjemiske egenskaper, samt supplerende opplysninger som måtte kreves for å fastslå stoffets farlighetsgrad,
- sørge for forsvarlig emballasje slik at ulykker og helseskader forebygges,
- merke emballasjen med kjemikaliets eller materialets navn, produsentens eller importørens navn og tydelig advarsel på norsk. Etikett for merking skal sendes sammen med melding etter bokstav c.»

På alle kosmetiske produkter skal du finne en INCI-liste som sier hvilke stoffer produktet inneholder, samt øvrig produktinformasjon som skal gi deg grunnlag for vurderinger på arbeidsplassen. Kosmetiske produkter er unntatt fra kravet om datablad, men leverandøren skal likevel gi deg kunnskap og skriftlig informasjon om produktets sammensetning, riktig bruk, riktig verneutstyr, bruksbegrensninger osv.

Arbeidsplassforskriften

En forutsetning for trygge arbeidsforhold er at de fysiske kravene til arbeidsplassen er oppfylt. Disse kravene er samlet i *Forskrift om utforming og innretning av arbeidsplasser og*

arbeidslokaler. Forskriften omfatter blant annet bygningstekniske krav til arbeidslokaler, oppbevaringssteder og personalrom. Her er det igjen hensiktsmessig å kjenne til forskriftens formål:

«§ 1-1. Formål

Formålet med forskriften er å sikre at arbeidstakernes sikkerhet, helse og velferd ivaretas ved at arbeidsplasser og arbeidslokaler tilrettelegges og utformes i forhold til arbeidet som utføres, den enkelte arbeidstaker og til særskilte risikoforhold.»

Andre viktige deler av forskriften er f.eks. §2-14 som omhandler klima, ventilasjon og luftkvalitet:

Arbeidslokaler skal være utformet og innredet slik at de enkelte arbeidsplasser, personalrom mv. får tilfredsstillende klima med hensyn til temperatur, fuktighet, trekk, luftkvalitet og sjenerende lukt, og beskyttelse mot giftige eller helsefarlige stoffer mv. Ved vurderingen av klima og luftkvalitet skal det om nødvendig tas hensyn til den fysiske belastningen som arbeidstakeren utsettes for.

Se også kapittel 7. Kjemikalier og forurensing i arbeidsatmosfæren. Her finner man mer spesifikke bestemmelser for allmennventilasjon og prosesstilpasset ventilasjon. Legg da spesielt merke til § 7-1a, det er vanskelig å se at noe annet enn punktavsug kan være tilstrekkelig som prosesstilpasset ventilasjon når loven fastslår at forurensning skal tas ved kilden:

«§ 7-1. Ventilasjon og prosesavsug

Arbeidslokaler og arbeidsplasser, eller andre områder hvor arbeidstakere har adgang og hvor arbeidet eller prosesser kan medføre forurensing av luften, skal ha mekanisk ventilasjon og prosesstilpasset avsug slik at konsentrasjonen av kjemikalier i arbeidsatmosfæren holdes på et fullt forsvarlig nivå, med hensyn til helse og eksplosjonsfare.

Ventilasjon og prosesstilpasset avsug skal:

- a) fjerne forurensningen ved kilden slik at eksponering og behov for å benytte åndedrettsvern reduseres mest mulig,
- b) redusere eksponering for forurensing i hele oppholdssonen,
- c) hindre spredning av forurensinger til andre lokaler.»

Forskrift om utførelse av arbeid gjelder for utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tekniske krav til arbeidsutstyret. Det stilles blant annet klare krav til arbeid med kjemiske risikofaktorer, og til risikovurdering av helsefare i forbindelse med bruk og håndtering av kjemikalier.

Også her gir formålet deg en pekepinn:

«§ 1-1. Formål

Formålet med forskriften er å sikre at utførelse av arbeid og bruk av arbeidsutstyr blir gjennomført på en forsvarlig måte, slik at arbeidstakerne er vernet mot skader på liv eller helse.»

Ellers er særlig kapittel 3, Arbeid hvor kjemikalier kan utgjøre en fare for arbeidstakers sikkerhet og helse, viktig å kjenne til for frisører. Kapittelet omhandler bl.a. risikovurderinger og opplæring i bruk av kjemikalier, samt risiko og tiltak for å minske risiko.

Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning omhandler blant annet de ansattes rett og plikt til å bli involvert i risikovurderinger og dermed være med å påvirke sin egen arbeidsplass. På en arbeidsplass skal ansatte, sammen med ledelsen, påvirke og utvikle tryggere arbeidsmetoder som også innebærer vurdering av kjemikaliene som brukes. Lovens formål er som følger:

«§ 1-1. Formål

Formålet med forskriften er at arbeid organiseres og tilrettelegges slik at arbeidstakere sikres et fullt forsvarlig arbeidsmiljø beskyttet mot fysiske eller psykiske belastninger ved at

- kartlegging, risikovurdering og iverksetting av tiltak gjennomføres før aktiviteten igangsettes,
- arbeidstakerne og deres representanter sikres medvirkning,
- arbeidstakerne og deres representanter gis nødvendig informasjon og opplæring»

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften) gjelder både for den som er ansvarlig for virksomheten og for de ansatte. Forskriften gjelder også dersom produkter eller tjenester som blir tilbudt kan skade kunder eller brukere, altså er dette en meget viktig forskrift for frisører. Formålet gir et tydelig tegn om at helse, miljø og sikkerhet (HMS) skal være prioritert:

«§ 1. Formål

Gjennom krav om systematisk gjennomføring av tiltak, skal denne forskrift fremme et forbedringsarbeid i virksomhetene innen

- arbeidsmiljø og sikkerhet
- forebygging av helseskade eller miljøforstyrrelser fra produkter eller forbrukertjenester
- vern av det ytre miljø mot forurensning og en bedre behandling av avfall slik at målene i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen oppnås.

Hensiktsmessig organisering av arbeidshverdagen, klare ansvarsforhold, godt samarbeid, ryddige lokaler, sikre produkter og forbrukertjenester gir kvalitet i arbeidet og bedre resultater, og vil bidra til et lavere sykefravær og en tryggere arbeidshverdag. Det er viktig at alle deltar aktivt i HMS-arbeidet, samtidig som ledelsen må ta sitt ansvar.

Den lovpålagte bedriftshelsetjenesten for frisører er regulert gjennom denne forskriften. Arbeidstilsynet har en svært nyttig veileder til internkontrollforskriften på sin nettside, med en klar og enkel fremgangsmåte for innføring av et systematisk HMS-arbeid. Gå inn på arbeidstilsynet.no og søk på veiledning til interkontrollforskriften.

Husk at den som er ansvarlig for en virksomhet har plikt til å innføre og utøve internkontroll (§4), dette er ikke valgfritt!

Produktkontrolloven

For frisører er også denne lovens formål viktig å få med seg:

«§ 1.Lovens formål

Denne lov har til formål å:

- forebygge at produkter og forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukerprodukter og forbrukertjenester er sikre,
- forebygge at produkter medfører miljøforstyrrelse, bl.a. i form av forstyrrelse av økosystemer, forurensning, avfall, støy og lignende,
- forebygge miljøforstyrrelse ved å fremme effektiv bruk av energi i produkter.»

Lovens §3 om aktsomhetsplikt og substitusjonsplikt er også essensielle. Aktsomhetsplikten kan f.eks. brukes til å underbygge at permanente hårfarger ikke skal brukes på barn under 16 år, da grunnen til at denne grensen er satt er at permanente hårfarger ikke er funnet å være trygge til bruk på barn.

«§ 3.Aktsomhetsplikt m.v.

Den som produserer, innfører, omsetter, bruker eller på annen måte behandler produkt som kan medføre virkning som nevnt i § 1, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge og begrense slik virkning.

Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, eller utfører arbeid i slik virksomhet, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge at forbrukertjenesten medfører helseskade. Mottaker av forbrukertjeneste skal vise aktsomhet ved benyttelse av tjenesten.

Den som produserer eller innfører produkt plikter å skaffe seg slik kunnskap som er nødvendig for å vurdere om det kan medføre virkning som nevnt i § 1.

Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, plikter å skaffe seg slik kunnskap som er nødvendig for å kunne vurdere faren for helseskade.

Personer som nevnt i tredje og fjerde ledd plikter å gi bruker av forbrukerprodukt og mottaker av en forbrukertjeneste tilstrekkelig og relevant informasjon slik at disse settes i stand til å vurdere sikkerheten ved disse og eventuelt sikre seg mot fare, med mindre dette klart fremgår uten slik informasjon. Informasjonen skal være tydelig, lett tilgjengelig og tilpasset brukerens og mottakerens behov. Slike opplysninger medfører ikke fritak fra lovens øvrige krav.»

Substitusjonsplikten underbygger bestemmelsene om kjemisk helsefare i Arbeidsmiljølovens §4-5 (2), altså at man skal gjøre tiltak for å bytte ut helseskadelige produkter med noen som er mindre helseskadelige.

«§ 3 a.Substitusjonsplikt

Virksomhet som bruker produkt med innhold av kjemisk stoff som kan medføre virkning som nevnt i § 1 skal vurdere om det finnes alternativ som medfører mindre risiko for slik virkning. Virksomheten skal i så fall velge dette alternativet, hvis det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.»

Lov om yrkesskadeforsikring m/forskrifter

Arbeidsgivere plikter å tegne forsikring (yrkesskadeforsikring) til dekning av yrkesskade og yrkessykdom. Loven om yrkesskadeforsikring omfatter hvem loven gjelder for og sier noe om hvilke tilfeller av skader/sykdom yrkesskadeforsikringen gjelder for.

Beregning av erstatning etter lov om Yrkesskadeforsikring skjer etter reglene i **Forskrift om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadesforsikring**. Forskriften fastsetter standardiserte erstatninger alt etter skadelidtes alder, påførte utgifter, tapt arbeidsinntekt (også fremtidig), menerstatning, og erstatning ved dødsfall.

Kosmetikkloven m/forskrifter

Lov om kosmetikk og kroppspfleieprodukter mv. har som formål å medvirke til at kosmetikk, kroppspfleieprodukter og andre produkter som er omfattet av loven er helsemessig sikre for mennesker og dyr. Loven skal også fremme forbrukerinteresser, ærlighet, dyrevelferd, etikk, miljø, mattrygghet og kvalitet.

Loven omfatter alle forhold i forbindelse med utvikling, produksjon, import, tilvirkning, distribusjon, eksport og omsetning av kosmetikk, kroppspfleieprodukter m.m.

Forskrift om kosmetikk og kroppspfleieprodukter er for det meste en ordrett oversettelse av EU's kosmetikkforordning. Forskriften definerer hva som er kosmetikk og inneholder blant annet kapitler om sikkerhet og ansvar, dyreforsøk, forbrukeropplysning og markedstilsyn. Vedleggene består av lister over forbudte stoffer, stoffer som er tillatt i begrensede former (med klare bruksbegrensninger og advarselstekster), tillatte konserveringsmidler o.a. Forskriften er meget omfattende, men byr på mye interessant lesning.

Forskrift om meldeplikt for helsepersonell ved mistanke om bivirkninger av kosmetikk og kroppspfleieprodukter har som formål å medvirke til at produkter som omfattes av kosmetikkloven er helsemessig sikre. Med helsepersonell menes leger, tannleger, farmasøyter og helsesøstre. Helsepersonell har plikt til å melde inn bivirkninger til Mattilsynet, som er ansvarlig myndighet.

Vi minner om at oppdatert lovverk i sin helhet finnes på **lovdata.no**

Ordliste

Av Johan Galster

- 1-naphtol** Fargestoff, sterkt sensibiliserende [SCCS]. Kan gi allergi og øyeskader. CAS nr. 90-15-3
- 2,4-diaminophenoxyethanol hydrochloride** Fargestoff. Helsekadelig. CAS nr. 66422-95-5
- 2-amino-3-hydroxypyridine** Fargestoff. Irriterer hud, øyne, slimhinner. OK i under 1 %, forbigående øyeirritasjon [SCCS]. CAS nr. 16867-03-1
- 2-amino-6-chloro-4-nitrophenol** Fargestoff. Sterkt sensibiliserende [SCCS]. CAS nr. 6358-09-4
- 2-methylresorcinol** Fargestoff. Helsekadelig. Lett overfølsomhet, moderat sensibiliserende [SCCS]. CAS nr. 608-25-3
- 4-amino-2-hydroxytoluene** Fargestoff, 5-amino-o-cresol eller p-amino-o-cresol. Sterkt sensibiliserende [SCCS]. Lokalirriterende. CAS nr. 2835-95-2
- 4-amino-m-cresol** Fargestoff. Sterkt sensibiliserende [SCCS], lokalirriterende. CAS nr. 2835-99-6
- 4-chlororesorcinol** Fargestoff. Helsekadelig, lokalirriterende. CAS nr. 95-88-5
- 4-hydroxypropylamino-3-nitrophenol** Fargestoff, HC red no. 3. OK i kosmetikk [SCCS]. CAS nr. 92952-81-3
- 6-amino-m-cresol** Fargestoff. helsekadelig og lokalirriterende CAS nr. 2835-98-5
- Acid orange 7 Se** Cl 15510
- allergen effekt** Det kan oppstå symptomer på irritasjon eller utilpasshet etter eksponering for et stoff, som vanligvis ikke har effekt på de fleste andre mennesker. Utvikling av allergi skyldes en reaksjon fra kroppens immunsystem.
- ammonia** Vanlig husholdningskjemikalie, inngår i lakris. Ammoniakk eller salmiakk. I større mengder irriterende for luftveiene og skadelig i vannmiljøet. CAS nr.7664-41-7
- ammonium persulfate** CAS nr.7727-54-0. Se persulfate
- Ammonium thioglycolic acid.** Se thioglycolic acid
- basic red 2** Fargestoff. Skadelig for øynene. CAS nr. 477-73-6
- behentrimonium chloride** Konserveringsmiddel. Mulig harmløst, men har få data. CAS nr. 17301-53-0
- butylparaben** Konservering. Hormonforstyrrende, mellomstor grunn til bekymring [EU 2007]. Kontaktallergi. Ikke-østrogen effekt og ikke-carcinogen [SCCS 2005]. Miljø: Ikke giftig, bioakkumulerbar, Brytes lett ned. CAS nr. 94-26-8
- benzyl benzoate** Duftstoff, som skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 120-51-4
- benzyl salicylate** Duftstoff, som skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 118-58-1
- bioakkumulerbart stoff:** når et stoff opptas i en organisme (plante, alge, byttedyr), og ikke nedbrytes eller utskilles, vil stoffet bli tatt opp av det dyret som spiser organismen/dyret i første ledd. Dermed risikerer stoffet å bli ytterligere konsentrert (akkumulert) i annet og etterfølgende ledd i næringskjeden. Har et stoff helsekadelige virkninger medfører bioakkumulering til at de skadelige virkningene føres opp gjennom næringskjeden.
- butylfenyl methylpropional** Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 80–54–6.
- butyrospermum parkii** Mykgjørende. Shea butter. Brukes bl.a. til hudlidelser, sannsynligvis OK. CAS nr. 91080-23-8.
- cananga odorata Ylang ylang.** Lokalirriterende. CAS nr. 8006-81-3.
- caprylic/capric triglyceride** Emulgerende effekt. OK, men få data. CAS nr. 73398-61-5.
- carc group 1** Et stoff med betegnelsen carc group 1 kan fremkalle kreft hos mennesker. Carc

group 2-stoffer er sannsynligvis kreftfremkallende, carc group 3-stoffer kan ikke med sikkerhet klassifiseres som kreftfremkallende, mens carc group 4-stoffer sannsynligvis ikke er kreftfremkallende. Stoffer som er reproduksjonstoksiske eller mutagene får tilsvarende nummerering avhengig av hvor sterke bevisene av effektene er. Formaldehyd, tobakksrøyk og radioaktiv stråling er eksempler på carc group 1-stoffer. Hele oversikten samt dokumentasjon finnes hos IARC, www.iarc.fr.

carcinogen effekt Stoff som kan fremkalle kreft hos mennesker er carcinogene, se Carc group1.

CAS nr. Internasjonal nummerering av kjemiske stoffer.

cedrus atlantica Cedertre. Lokalirriterende, har et beskjedent innhold av 26 parfymer. CAS nr. 92201-55-3.

cetareth-20: I seg selv uskadelig, men øker opptaket av medisinsk aktive stoffer gjennom huden. Bør ikke brukes i produkter til barn eller på sår hud. CAS nr. 68439-49-6.

cetearyl alkohol Uproblematisk i kosmetikk. CAS nr. 67762-27-0.

cetrimonium bromide Konservering. Langsamt nedbrytelig, bioakkumulerbart, giftig for organismer som lever i vann, irriterende for hud og øyne. CAS nr. 57-09-0.

cetrimonium chloride Konservering. Langsamt nedbrytelig, bioakkumulerbart, giftig for organismer som lever i vann, irriterende for hud og øyne. CAS nr. 112-02-7.

cetyl alkohol Bløtgjør og viskositetskontroll. OK. CAS nr. 36653-82-4.

CI 15510 Fargestoff. Acid Orange 7, Food Orange 4 m.fl. Er ikke irriterende, sensibiliserende eller mutagent [SCCS]. CAS nr. 633-96-5

CI 19140 Fargestoff, også kalt tartrazine. Sannsynligvis uproblematisk i kosmetikk [SCCS]. CAS nr. 1934-21-0.

CI 26100 Fargestoff, bl.a. kalt Sudan Red III. Reagerer med p-phenylenediamine. CAS nr. 85-86-9.

CI 47005 Fargestoff. Acid Yellow 3. OK [SCCNFP], få data. CAS nr. 84924-83-4.

CI 76060 Se p-phenylenediamine.

CI 76545 Se m-aminophenol.

CIR Se Cosmetic Ingredients Review

citral Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 5392-40-5

citric acid Surhetsregulerende stoff. Sitronsyre. CAS nr. 77-92-9

citronellol Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 106-22-9

climbazole: Konserveringsmiddel. Ingen indikasjoner på problemer, men informasjonen er mangelfull [SCCS]. CAS nr. 38083-17-9. Stoffer som er carcinogene, mutagene eller reprotoksiske, dvs. stoffer som er kreftfremkallende, kan gi DNA-skader eller være skadelige for ufødte barn.

cocamide DEA Stabilisator. Motstridende informasjon om irriterende effekter. Kan i visse omstendigheter forme nitrosaminer på huden. CAS nr. 68603-42-9.

cocamidopropyl betaine Har tidligere forårsaket kontaktallergi pga. urenheter, men dette problemet er nå løst. CAS nr. 61789-40-0

COSING Eus database over kosmetiske stoffer, se INCI.

Cosmetic Ingredients Review: Komité nedsatt av kosmetikkindustrien i USA som foretar vurderinger av stoff til kosmetikkbruk. Vurderingene er generelt preget av industriens interesser, fremfor frisørenes og brukernes.

curry red Fargestoff. CI 16035. OK [SCCS]. CAS nr. 25956-17-6

de 26 særlig allergene parfymestoffer Se særlig allergene parfymestoffer, side 28

diazolidinyl urea Konserveringsmiddel. Avgir formaldehyd se side 28 dvs. risiko for kreft. Lovlig i EU. CAS nr. 78491-02-8.

disodium EDTA Kompleksbinder. Uønsket i vannmiljø. Ikke-irriterende. CAS nr. 139-33-3.

DMDM Hydantoin Konserveringsmiddel. Avgir formaldehyd, se side 28 dvs. risiko for kreft. Lovlig i EU. CAS nr. 6440-58-0

EDTA Kompleksbinder. Uønsket i vannmiljø. Ikke-irriterende .CAS nr. 60-00-4.

essensielle oljer Se parfyme.

ethanolamine Irriterende for hud, øyne, slimhinner . CAS nr. 141-43-5.

ethylparaben Konserveringsmiddel. Svakt hormonforstyrrende, bioakkumulerbart, lett nedbrytelig [EU 2007]. Hevelser, røde øyne, men få tilfeller av dermatitis, ikke-carcinogent [SCCS 2005]. CAS nr. 120-47-8

etidronic acid Kompleksdanner. Muligvis tetratogen effekt [Toxnet], men brukes mot knokkelskjørhet. CAS nr. 2809-21-4.

EUs vitenskapelige komité Se SCCS

eugenol Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 97-53-0.

Food orange 4 Se CI 15510

formaldehyd Konserveringsmiddel, oppløsningsmiddel. Kreftfremkallende [IARC]. Sensibiliserende. Lovlig i EU. En rekke konserveringsmidler avgir formaldehyd, de såkalte formaldehydspalterne, se side 28 CAS nr 50-00-0

genotoksisk Stoffer som kan forårsake skader på cellenes DNA-molekyler er genotoksiske. Skadene fører til endringer i arveanlegg eller utvikling av kreftknuter.

geraniol Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 106-24-1

guar hydroxypropyltrimonium chloride Antistatisk virkning, påvirker viskositeten. Få data, ikke lett nedbrytelig i miljøet i flg. Miljøstyrelsen i Danmark. CAS nr. 65497-29-2.

HC blue no. 2 Fargestoff. Muligvis sensibiliserende [SCCS], mutagen i noen forsøk, ingen tegn på allergi eller irritasjon [TOXnet og CIR 2007]. CAS nr. 33229-34-4.

HC red no. 3 Fargestoff. Helsekadelig. Mutagent .CAS nr. 220-701-7.

henna se lawsonia inermis

hexyl cinnamal Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 103-41-3.

IARC The International Agency for Research on Cancer, Den internasjonale forskningskomité om kreft, www.iarc.fr. Gir ut undersøkelser om kreftvirkning av enkeltstoffer og kreft i ulike yrker osv.

imidiazolidinyl urea Konserveringsmiddel. Avgir formaldehyd, se side ?, dvs. risiko for kreft. Lovlig i EU. CAS nr 39236-46-9

INCI Inventory of Cosmetics Ingredients, ec.europa.eu/growth/tools-databases/cosing/. EUs liste over navn på kosmetiske stoffer. Disse navn skal i følge med kosmetikkforordningen brukes ved utarbeidelse av ingrediensliste til kosmetikk til salgs i EU. I databasen finnes også link til SCCSs vurdering av mange enkeltstoffer.

indigofera tinctoria Farvestof, Henna konsentrat, indigo. OK, ikke irriterende, men ikke ferdigvurdert [SCCS 2004]. CAS nr. 84775-63-3

isobutylparaben Konserveringsmiddel. Svak hormonforstyrrende effekt. Ikke carcinogent [SCCS 2005]. Bioakkumulerbart, lett nedbrytbart. CAS nr. 4247-02-3.

kathon Blanding av methylchloroisothiazolinone og methylisothiazolinone, se disse.

kosmetikkforordningen EUs lovgivning om sikkerhet, merking og markedsføring av kosmetikk. Inneholder lister over forbudte stoffer og stoffer som under visse begrensninger kan brukes i kosmetikk. Er implementert i Norge under Mattilsynet.

kryssreaksjon Allergisk reaksjon hvor allergi for et stoff gjør personen allergisk ovenfor et annet stoff.

kreftfremkallende effekter Se carcinogene effekter.

lawsone Fargestoff som inngår i lawsonia inermis med opp til 1,5 %. Selv om dataene er motstridende, vurderes det om lawsone kan være mutagent [SCCS] CAS nr. 83-72-7.

lawsonia inermis Fargestoff. Henna. Vurderes som uproblematisk selv om det inneholder lawsone. CAS nr. 84988-66-9

limonene Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 138-86-3.

linalool Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 78-70-6.

m-aminophenol Fargestoff. CI 76545. Sterkt sensibiliserende [SCCS]. Helsekadelig, miljøfarlig. CAS nr. 591-27-5.

methylchloroisothiazolinone (MCI) Konserveringsmiddel. Allergent, kanskje neurotoksisk. CAS nr. 26172-55-4.

methylisothiazolinone (MI) Konserveringsmiddel. Allergent. CAS nr. 2682-20-4.

methylparaben Konserveringsmiddel. Svakt hormonforstyrrende effekt [EU 2007]. Ikke bioakkumulerbart, lett nedbrytbart. CAS nr. 99-76-3

mut1 Et stoff med betegnelsen mut1 er med sikkerhet mutagent hos mennesker. Vedr. mut2 og mut3, se carc group1.

mutagen effekt Stoff som kan endre den genetiske arvemassen, dvs. forårsake forandringer i DNAet i cellene, se også Mut1.

Neurotoksisk Neurotoksiske stoffer som terpentin og sprit påvirker nervesystemet. Virkningen kan være rystelser, svakhet eller følelseløshet mm.

o-aminophenol Fargestoff. CI 76520. Helsekadelig, kanskje mutagent. CAS nr. 95-55-6

p-aminophenol Fargestoff. CI 76550. Helsekadelig. Sensibilisering ved 2 %. CAS nr. 123-30-8

parfyme Duftstoff. Parfyme eller aroma. De fleste parfymmer består av flere duftstoffer som er kjemisk forskjellige. Det er ikke påbudt å ramse opp en parfymes enkelte komponenter i ingredienslisten, det er tilstrekkelig å skrive "parfyme". Mange duftstoffer har en irriterende virkning på huden eller i luftveiene uansett om de er av naturlig eller syntetisk opprinnelse.

de særlig allergene parfymestoffene: I kosmetikkdirektivet finnes særlige regler for 26 parfymestoffer, som er kjent for å ha særlig allergene virkninger. Dersom et eller flere av disse parfymestoffene er til stede i en viss konsentrasjon i et kosmetisk produkt, skal parfymestoffene oppføres med navn. "De 26 parfymestoffer" omfatter Isomethyl ionone, amyl cinnamal, amylcinnamyl alcohol, anisyl alcohol, benzyl alcohol, benzyl benzoate, benzyl cinnamate, benzyl salicylate, butylphenyl methylpropional, cinnamal, cinnamyl alcohol, citral, citronellol, coumarin, eugenol, evernia prunastri (oak moss) extract, evernia furfuracea (tree moss) extract, farnesol, geraniol, hexyl cinnamal, hydroxycitronellal, hydroxyisohexyl 3-cyclohexene carboxaldehyde, isoeugenol, limonene, linalool og methyl 2-octynoate.

Det finnes også andre parfymestoffer med allergene, irriterende eller luftveisirriterende virkning i tillegg til disse.

persulfate Oksidasjonsmiddel i blekemiddel. Tørker ut slimhinnene, skader øynene, men kan aksepteres hvis det ikke brukes hyppig. Helsekadelig og lokalirriterende

petrolatum creme. Vaseline. Ikke-problematisk til kosmetikk

phenoxyethanol Konserveringsmiddel. Få rapporter om irritasjon, formentlig OK. CAS nr. 122-99-6

potassium persulfate Oksidasjonsmiddel i blekemiddel. Helsekadelig, lokalirriterende. OK til sjelden bruk. Se også persulfate CAS nr. 7727-21-1.

PPD se p-phenylenediamine.

p-phenylenediamine Fargestoff. PPD, CI 76060. Ekstremt sensibiliserende [SCCS], mange tilfeller av kraftige allergiske reaksjoner. Giftig og miljøskadelig. I blanding med koblere er PPD kanskje kreftfremkallende. PPD kan kryss reagere, så man også blir overfølsom for lokalbedøvelse og overfor andre fargestoffer. CAS nr. 106-50-3.

propylparaben Konserveringsmiddel. Svakt hormonforstyrrende [EU 2007]. Irriterer hud, øyne og slimhinner, liten effekt på mannlig forplantning [SCCS 2005]. CAS nr. 94-13-3.

rep1 Et stoff med betegnelsen rep1 er med sikkerhet reprotoksisk hos mennesker. Vedr. rep2 og rep3, se carc group1.

reproduksjonstoksisk eller reprotoksisk Stoffer som er skadelige for forplantningsevnen er

reprotoksiske, se også rep1.

resorcinol Fargestoff. CI 76505. Hormonforstyrrende, miljøskadelig. CAS nr. 108-46-3.

SCCNFP Eldre betegnelse for EUs vitenskapelige komité, nå kalt SCCS.

SCCS EUs vitenskapelige komité for forbrukerprodukter, The Scientific Committee on Consumer Safety.

Selvklassifiseringslisten Liste over 20.000 stoffer som vurderes å utgjøre en fare for mennesker eller miljø. Lista er basert på beregninger, ikke på undersøkelser og vurderinger av hvert enkelt stoff. Utarbeides av Miljøstyrelsen i Danmark.

sensibilisering Et stoff er sensibiliserende hvis de allergene reksjonene først viser seg etter at man er blitt utsatt for stoffet flere ganger. Noen personer vil reagere negativt allerede første gang de utsettes for f.eks PPD, mens andre først reagerer etter mange eksponeringer.

sodium benzoate Konserveringsmiddel. Uproblematisk. CAS nr. 532-32-1.

sodium persulfate Hud- og øyenirriterende, astma. OK til sjelden bruk . Se også persulfate. CAS nr. 7775-27-1.

teratogen effekt Stoffer som er skadelige for ufødte barn, er teratogene.

tetrasodium EDTA Kompleksbinder. Uønsket i vannmiljøet. Ikke-irriterende .CAS nr. 64-02-8.

thioglycolate Se thioglycolic acid

thioglycolic acid Åpner hårstråets struktur og svekker håret. Irriterende og sensibiliserende, giftig. CAS nr. 68-11-1.

thioglycolsyre Se thioglycolic acid

toluene-2,5-diamine Fargestoff. Ekstremt sensibiliserende, giftig, miljøskadelig, kanskje genotoksisk [SCCS]. CAS nr. 95-70-5.

toluene-2,5-diamine sulfat Fargestoff. se toluene-2,5-diamine. CAS nr. 615-50-9.

zinkpyrition Aktivt stoff i flassmidler. Er særdeles skadelig for vannmiljøet. CAS nr. 13463-41-7

Eteriske oljer Se parfyme

Isomethyl ionone Duftstoff. Skal deklarerer pga. allergirisiko. CAS nr. 127-51-5.

Nyttige nettsider

- **altinn.no**, skjema for innmelding av kosmetikkbivirkninger:
<https://www.altinn.no/no/Skjema-og-tjenester/Etater/Mattilsynet/Innmelding-av-kosmetikkbivirkninger/>
- **arbeidstilsynet.no**
for veiledning i alle forhold tilknyttet arbeidsmiljø
- **ec.europa.eu**, cosing-register
<http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/cosing/index.cfm>
- **forbrukerradet.no**, artikler om, og tester av kosmetikk
- **fhi.no** (Folkehelseinstituttet) Link til side om kosmetikkbivirkninger:
<https://www.fhi.no/ml/kosmetikk/>
- **framtiden.no** (Framtiden i våre hender) Artikler, tips og tester av kosmetikk
- **fl.no** (Frisørleverandørenes Forening) Link til informasjonsblad for hårpleieprodukter:
<http://www.fl.no/?CatID=1218>
- **gronfrisør.no**, nettportal for Grønn Frisør
- **groensalon.dk** (Grøn Salon Danmark) Siden inneholder bl.a. positiv- og negativlisten
- **helfo.no**, link til informasjon om yrkesskade/sykdom
<https://helfo.no/yrkesskade>
- **kemi.taenk.dk**, danske Forbrugerrådet Tænk Kemi sin nettside. Mange bra artikler om, og tester av kosmetikk. Appen deres, Kemiluppen, er gratis og veldig anvendelig, anbefales!
- **kreftforeningen.no**, link til artikkel om forebygging og risikofaktorer ved bruk av kosmetikk:
<https://kreftforeningen.no/forebygging/andre-mulige-risikofaktorer/sminke-kosmetikk-og-kreft/>
- **lovdata.no**, for komplett lovverk og forskrifter
- **mattilsynet.no**, temaside om kosmetikk:
<http://www.mattilsynet.no/kosmetikk/>
- **miljodirektoratet.no**, ved å søke på «kosmetikk», kommer det opp en rekke artikler som omhandler risiko ved bruk av kosmetikk, forskningsresultater o.l.
- **naturvernforbundet.no**, finn artikler ved å bruke «kosmetikk» som søkeord
- **nav.no**, link til side som omhandler sykemelding, arbeidsavklaringspenger og yrkesskade/sykdom: <https://www.nav.no/no/Person/Arbeid/Sykmeldt%2C+arbeidsavklaringspenge+r+og+yrkesskade>
- **regelhjelp.no**, her kan du skrive inn din bedrift i søkefeltet, og få oversikt over alle regler og lover som gjelder for salongen, også bl.a. skjema til bruk for risikovurdering i salongen. Du kan melde deg på nyhetsbrev slik at du får beskjed om relevante regelendringer.
- **stami.no**, nettsiden til Statens Arbeidsmiljøinstitutt. Skriv inn frisør i søkefeltet, mye interessant lesning. Har også en rådgivningstjeneste for gravide i arbeidslivet.
sunnehender.no, nettside for frisører og renholdere om beskyttelse av hender for å unngå hudplager. Prosjektet er finansiert av NHOs Arbeidsmiljøfond
- **svanemerket.no**, miljømerkets nettsider inneholder noen artikler om kosmetikk, bruk kosmetikk som søkeord.
- **videncenterforfrisorer.dk**, nettsiden til det danske Videncenter for frisører og kosmetikere. En virkelig bra nettside spekket med informasjon om risiko, forebygging og beskyttelse i frisørfaget.

Fakta om kosmetikk og frisørers arbeidsmiljø

- Omtrent halvparten av alle frisører utvikler hudskader.
- Hudskader på hendene er den vanligste jobbrelaterte helseskaden blant frisører.
- En av fire frisører har problemer med luftveiene.
- Yngre frisører opplever flere plager enn eldre.
- Det innrapporteres omkring 250 tilfeller av hårfargeskader i Danmark hvert år, men det reelle tallet er sannsynligvis nærmere 1200–2500 per år. Trolig er resultatene i Norge på samme nivå.
- Mange hårfarger inneholder stoffer som er giftige, helseskadelige og allergifremmende. Stoffene er likevel lovlige i henhold til dagens lovverk.
- Helseskader er den vanligste grunnen til at frisører forlater yrket.
- Etter endt læretid blir norske frisører i gjennomsnitt elleve år i yrket.
- EUs Kosmetikklovgivning og nasjonale lover er utformet for å beskytte forbrukerne, men tar ikke hensyn til at frisører oftere og kraftigere utsettes for kjemikalier.

Derfor har vi skrevet denne boka til deg og alle andre frisører i Norge.

